

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานการณ์การปลูกยางพาราและความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมในอำเภอพร้าวและไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการการดำเนินงานวิจัยและการตอบคำถาม สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยได้ชัดเจน และเกิดความรู้ความเข้าใจและดำเนินการวิจัยได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยครอบคลุมเนื้อหา ประเด็นต่อไปนี้

- 1.แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความต้องการ
- 2.ภาพรวมยางพาราของไทย
- 3.ยุทธศาสตร์ยางพารา 1 ล้านไร่
- 4.ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับความต้องการ

ปราณี (2528: 118) และพรณทิพย์ (2528 : 99) ได้อธิบายถึงความต้องการพื้นฐานของเราทั่วไป แบ่งได้ 2 ประเภท คือ ความต้องการทางกาย (physical needs) ความต้องการทางสังคม (social or psychological needs) สำหรับ Maslow (1945) ในพรณณี (2528: 235-245) ได้กล่าวถึงแนวความคิดของมาสโลว์ได้แบ่งความต้องการออกเป็น 7 ลำดับชั้นดังนี้

- 1.ความต้องการทางด้านร่างกาย
- 2.ความต้องการความปลอดภัย
- 3.ความต้องการความรักความเป็นเจ้าของ
- 4.ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและได้รับการยกย่อง
- 5.ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง
- 6.ความต้องการที่จะรู้และความเข้าใจ
- 7.ความต้องการทางด้านสุนทรียะ

เมื่อความต้องการในชั้นใดชั้นหนึ่งได้รับการตอบสนองคนก็จะมีความต้องการในชั้นต่อไป

โดยที่ความต้องการชั้นใดไม่จำเป็นได้รับ 100 เปอร์เซ็นต์ ส่วนบุญสม (2529: 113-120) ได้แจกแจงการตอบสนองความต้องการว่า การตอบสนองจะลดหลั่นกันไปตามลำดับชั้น โดยมีการตอบสนองความต้องการทางร่างกายประมาณ 85 เปอร์เซ็นต์ การสนองความต้องการความปลอดภัย 70

เปอร์เซ็นต์ การสนองความรัก 50 เปอร์เซ็นต์ การสนองความต้องการเป็นที่ยอมรับยกย่อง 40 เปอร์เซ็นต์และสนองความต้องการรู้จักตนเอง 10 เปอร์เซ็นต์ และยังได้อธิบายแนวความคิดของ มาสโลว์ที่ได้แบ่งความต้องการทั้ง 7 ชั้นออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. Deficiency needs (ความต้องการขั้นที่ 1-4) เรียกว่าความต้องการขั้นต่ำ หรือความต้องการเนื่องจากการขาดหรือไม่มี ซึ่งต้องการตอบสนองจากปัจจัยภายนอก

2. Growth needs (ความต้องการขั้นที่ 5-7) เรียกว่า ความต้องการขั้นสูง หรือความต้องการพัฒนาเป็นความต้องการตอบสนองอย่างพอเพียง มนุษย์ก็จะพัฒนาขึ้นไปสู่ความเป็นผู้ที่สามารถใช้ความสามารถที่ตนมีอยู่อย่างสมบูรณ์ แต่ Murphy ใน รัตนา (2528: 83-84) กล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ที่เกิดพร้อมกับชีวิตเมื่อเริ่มจุดไวกต่างจากมาสโลว์ ดังนี้

2.1 ความต้องการที่สัมพันธ์โดยตรงกับร่างกาย เช่น ความต้องการอาหาร น้ำ และความต้องการที่มีส่วนร่วมสัมพันธ์กับการป้องกันตนเองจากความร้อนเกินไป หนาวเกินไป

2.2 ความต้องการทางด้านกิจกรรม เป็นความต้องการที่จะสำรวจ และทำกิจกรรมการกระตุ้นตนเองให้กระฉับกระเฉง

2.3 ความต้องการทางด้านประสาทสัมผัส ซึ่งรวมความต้องการเรื่อง ลิ้ม เสียง จังหวะ ความต้องการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ความต้องการที่จะหนีจากสิ่งลึกลับ

2.4 ความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากการถูกโจมตี ความเจ็บป่วย การถูกขู่บังคับ หลีกเลี่ยงจากความตกใจ

ในจำนวนความต้องการทั้ง 7 ชั้นตอนนี้ จะเห็นได้ว่า ความต้องการขั้นสูงจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อความต้องการในขั้นต่ำกว่าได้รับการตอบสนองมาแล้ว นอกจากนั้น M.L. Blum ในมโนญ (2532: 172) ได้วิเคราะห์หลักการพื้นฐานของ Maslow มาเป็นความคิดรวบยอดตามลำดับขั้นดังนี้

1. พฤติกรรมของคนจะถูกครอบงำ และกำหนดขึ้น โดยกลุ่มความต้องการขั้นพื้นฐานอันมีอยู่ยังไม่เพียงพอมากที่สุด

2. บุคคลแต่ละคนจะสนองความต้องการต่างๆอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นด้วยความต้องการขั้นพื้นฐานมากที่สุดแล้วเคลื่อน ไปยังขั้นที่สูงขึ้นตามลำดับ

3. กลุ่มความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีมากกว่านี้ คือ ความเข้มแข็งที่สะสมเอาไว้เพื่อให้คนได้มีความต้องการในขั้นที่สูงกว่าขึ้นไปอีก

ส่วน Murray ในโสกา (2528: 133-135) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความต้องการไว้ว่า “ความต้องการเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและใช้แทนแรงผลักดันทำให้เกิดการกระทำเกิดการรับรู้ ความต้องการนี้ในบางครั้งจะถูกกระตุ้นโดยตรงจากกระบวนการของสิ่งบางสิ่งภายใน แต่บ่อยครั้งเกิด

จากแรงกดดันของสิ่งแวดล้อม ความต้องการที่บางครั้งก็มีพลัง บางครั้งก็จะอ่อนลง” และ ยังได้ อธิบายแนวความคิดเห็นของ Sullivan เกี่ยวกับความต้องการว่าสาเหตุที่สิ่งมีชีวิตโดยเฉพาะมนุษย์ เกิดความเครียด อึดอัดใจ เนื่องมาจากความต้องการของอินทรีย์ทั้งหลาย และผลของความต้องการ ทำให้เกิดความกดดันมากขึ้น ในการที่จะลดความต้องการทำได้โดยการพยายามสร้างให้เกิด ความรู้สึกพึงพอใจในสภาพ ในสถานะที่เป็นอยู่ในขณะนั้นขึ้น สำหรับนักการศึกษาของไทย ได้แก่อ ธิษชัย และผ่องพรรณ ในบุญสม (2529: 121-125) ได้รวบรวมความต้องการทางด้านจิตใจของ มนุษย์ในลักษณะเป็นหมวดหมู่ โดยเขียนเป็นสูตรขึ้น เรียกว่า “SARS FORMULAR” เพื่อ สะดวกต่อการศึกษานักส่งเสริมการเกษตร โดยที่ THE SARS FORMULAR ประกอบด้วย ความมั่นคงปลอดภัย (S = Security Drive) ความต้องการตื่นเต้นผจญภัย (A = Adventure Drive) ความต้องการได้รับการยกย่อง (R = Recognition Drive) ความต้องการทางเพศ (S = Sex Drive)

ในเรื่องของความต้องการทางการศึกษา Knowles ในรัตน (2528: 85-86) ได้อธิบายว่า เป็นความแตกต่างระหว่างระดับความสามารถในปัจจุบันกับระดับความสามารถที่สูงกว่า ในอันที่ จะกระทำการใดๆ ให้ได้ประสพผลตามที่ตัวเองส่วนหนึ่ง องค์กรส่วนหนึ่ง และสังคมส่วนหนึ่ง เป็น ผู้กำหนด หรือกล่าวอีกในหนึ่งคือ ช่องว่างระหว่างแรงบันดาลใจกับความเป็นจริงของคนๆหนึ่ง ดัง แผนภูมิข้างล่าง

ช่องว่างระหว่างแรง บันดาลใจกับความ เป็นจริง	ระดับความสามารถที่ควรจะเป็น ความต้องการทางการศึกษา ระดับความสามารถในปัจจุบัน
---	--

ภาพที่ 1 ช่องว่างระหว่างแรงบันดาลใจกับความเป็นจริง

William I. Thomas ในสถิติ (2525: 110) ได้จำแนกความต้องการทางสังคมอันเป็น พื้นฐานสำคัญของมนุษย์ไว้ 4 ประเภทคือ

1. ความต้องการความอบอุ่น มั่นคง และปลอดภัย (security)
2. ความต้องการการยอมรับ (recognition) จากผู้อื่น
3. ความต้องการการโต้ตอบติดต่อ (response) จากผู้อื่นปรารถนาการตอบสนอง

4.ความต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ (new experience)

ตามลักษณะและแบ่งระดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ของบุคคลหลายฝ่ายที่กล่าวมาข้างต้นนั้น Morgan ในสุรางค์ (2528: 119) ยังได้แบ่งประเภทความต้องการในอีกทัศนะหนึ่งคือ

1.ความต้องการเข้าร่วมพวก (affiliation) เกิดจากความต้องการพึ่งพาอาศัยกัน ต้องการความรักความอบอุ่น ความปลอดภัย การยกย่องจากผู้อื่นตลอดจนความต้องการที่จะรักผู้อื่น จึงต้องการเข้าร่วมพวก เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งต่างๆที่ต้องการ

2.ความต้องการการยอมรับของสังคม (social approval) เช่น ต้องการให้พ่อแม่รัก ต้องการการยอมรับ ซึ่งมักเป็นความต้องการที่ช่วยให้บุคคลรู้สึกอบอุ่นและรู้สึกปลอดภัย

3.ต้องการยกระดับสถานภาพของตน (status) ความต้องการชนิดนี้ได้แก่ ความก้าวหน้าในการทำงาน เพราะจะช่วยเสริมอำนาจตนและสร้างความสะดวกให้แก่ตน

4.ต้องการความมั่นคงปลอดภัย (security) บุคคลส่วนใหญ่พยายามสร้างฐานะของตน

5.ต้องการความสำเร็จ (achievement) เป็นความต้องการขั้นสูงสุดทุกชีวิตต่างดิ้นรนไปสู่ความสำเร็จที่ตนตั้งไว้ เพราะความสำเร็จคือความสุขความพอใจทุกๆชีวิต

ในส่วนที่เป็นความต้องการของบุคคลที่เฉพาะเจาะจงลงไปตามลักษณะทางจิตวิทยานั้น Murray ในสุรางค์ (2528: 119) ได้แบ่งความต้องการของบุคคลออกเป็นประเภทต่างๆดังต่อไปนี้

1.ความต้องการทรัพย์สิน ต้องการสะสมสิ่งต่างๆและปกป้องทรัพย์สินสมบัติของตน

2.ความต้องการด้านจิตใจ เช่น ต้องการที่จะมีชื่อเสียง เกียรติยศ ต้องการคำชม ต้องการความสำเร็จ และการประกันตนให้พ้นจากคำติฉินต่างๆ

3.ความต้องการอำนาจ การเป็นผู้บังคับบัญชา

4.ความต้องการในสิ่งที่เป็นภัยต่อตนเองและผู้อื่น เช่น ก้าวร้าวผู้อื่น การดิ้นรนผู้อื่น ความไม่พอใจบุคคลบางคน และการหลีกเลี่ยงหนีการถูกดิ้นรน หรือถูกลงโทษ

5.ความต้องการในสิ่งที่ตนพึงพอใจ เช่น ต้องการช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการรวมพวกกับผู้อื่น หรือต้องการการปกป้องตนเองและผู้อื่น

6.ความต้องการส่วนตัว เช่น ความต้องการพักผ่อน ต้องการหาความสนุกสนานรื่นเริง ความอยากรู้อยากเห็น อธิบายให้ความคิดเห็น เป็นต้น

นอกจากนั้น Erich Fromm ในโสภา (2521: 153) ได้กล่าวถึงความต้องการซึ่งมีในมนุษย์คือ

1.มนุษย์มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2.ความต้องการที่จะเป็นมนุษย์ที่มีความคิดสร้างสรรค์มากกว่าที่จะเป็นสัตว์โลกธรรมดา

3.ความต้องการเกี่ยวกับการที่จะเป็นส่วนหนึ่งเกี่ยวพันของโลกเพื่อจะได้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโลก

4.ความต้องการที่จะเลียนแบบซึ่งความรู้สึกรู้สึกที่จะเลียนแบบที่เกิดจากความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของคนหนึ่งคนใด ไม่เพียงคนๆหนึ่งเท่านั้น

5.ความต้องการที่จะมีความคงทนและมั่นคงเกี่ยวกับการยอมรับและเข้าใจผู้อื่น

นอกจากนั้น สุนิลา (2531: 57) ได้อ้างถึง Lupdag ว่า "...ความต้องการหรือแรงจูงใจนั้นสามารถทดแทนกันได้เพราะความต้องการเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความขาดแคลนของบุคคล ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้บุคคลประกอบกิจกรรมเพื่อบรรลุตามเป้าหมายของบุคคลนั้น..."

บุญเติม (ไม่ระบุปีพิมพ์: 47) ให้ความหมายความต้องการว่า ความต้องการคือความไม่เพียงพอ ความต้องการจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดความไม่สมดุลทั้งร่างกายและจิตใจ และประสาท (ไม่ระบุปีพิมพ์: 15) ได้ยืนยันว่าความต้องการจะมากหรือน้อยนั้นจะมีความสัมพันธ์กับปริมาณการสูญเสียความสมดุล แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็เป็นเพียงความสัมพันธ์อย่างหยาบๆนั้น เพราะปริมาณความต้องการจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่นการเรียนรู้และภาวะภายนอกอื่นๆด้วย

อรุณ (2527: 67) ได้อธิบายถึงความต้องการและความแตกต่างของมนุษย์ไว้ว่าเพราะความต้องการนี้เองที่เป็นผลให้มนุษย์ต่อสู้ดิ้นรนและทำทุกอย่างเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความต้องการของมนุษย์ เพื่อจะได้นำมาใช้ประโยชน์ในการสร้างความสัมพันธ์ และความเข้าใจอันดีภายในองค์กรตามหลักมนุษยสัมพันธ์เพื่อจะได้รู้ถึงความต้องการตามธรรมชาติและจะได้นำมาบำบัดความต้องการเหล่านั้นและถูกต้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

Brown ในประสาท (ไม่ระบุปีพิมพ์: 14) ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการเป็นสภาวะที่ไม่สมดุลซึ่งเกิดจากการกำหนดเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งปราณี (2528 :118) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ความต้องการคือ สภาวะที่อินทรีย์ขาดสมดุล ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อกลับเข้าสู่สมดุลตามเดิม และบุญเติม (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 47) ได้สรุปว่า ความต้องการก็คือ ความไม่พอเพียง ความต้องการก็จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อเกิดความไม่สมดุลทางร่างกายและจิตพร้อมกันนี้ สถิต (2525 : 108) ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าความต้องการเป็นสภาวะที่ขาดความสมดุลในการดำรงชีวิต อินทรีย์ย่อมมีความต้องการเพื่อความเจริญงอกงาม การสืบพันธุ์และสังคม อาจจำแนกเป็นความต้องการทางชีววิทยาและความต้องการทางจิตวิทยา Hilgard ในประสาท (ไม่ระบุปีพิมพ์ : 15) ก็ได้กล่าวอีกว่าความต้องการนั้นไม่ได้มีความหมายแคบๆอยู่เฉพาะความต้องการทางร่างกาย เช่น อาหาร น้ำ อากาศ เท่านั้น แต่ครอบคลุมถึงความต้องการทางด้านจิตใจอื่นๆอีกมาก เป็นต้นว่าความต้องการความสำเร็จ ความต้องการตำแหน่ง ความต้องการเกียรติและอำนาจ Murray ในสถิต (2525 : 209) ก็ได้อธิบายไว้เช่นเดียวกันว่าความ

ต้องการมิได้หมายถึงเฉพาะความต้องการทางด้านร่างกาย เช่น ความต้องการอำนาจ เกียรติยศ
ความสำเร็จ ตำแหน่ง การยอมรับนับถือ ความรัก ฯลฯ และประสาท (ไม่ระบุปีพิมพ์ :15) ได้ยืนยัน
ว่าความต้องการมากหรือน้อยนั้นจะมีความสัมพันธ์กับปริมาณการสูญเสียความสมดุลแต่
ความสัมพันธ์ดังกล่าวก็เป็นเพียงความสัมพันธ์อย่างหยาบๆเท่านั้น เพราะปริมาณความต้องการ
ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น การเรียนรู้ และภาวะภายนอกอื่นๆด้วย

1. พฤติกรรมอันเนื่องมาจากความต้องการ

สติต (2525 : 108) ได้รายงานไว้ว่า ความต้องการ (needs) เป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็น
พื้นฐานเบื้องต้นทางจิตวิทยา และนักจิตวิทยาเชื่อว่าพฤติกรรมทั้งหลายของมนุษย์ ยังมีรากฐานเนื่อง
มาจากความต้องการและเป็นที่ยอมรับกันว่าความต้องการของมนุษย์ที่เกิดขึ้นทางสรีระและจาก
สิ่งแวดล้อม และปราณี (2528 :119) ก็ได้กล่าวว่าความต้องการเป็นต้นเหตุให้เกิดแรงขับ (drives)
และแรงจูงใจ (motives) ให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่ความต้องการนั้น
ส่วนใหญ่เกิดเนื่องมาจากความต้องการ (needs) ของบุคคลนี้เอง ความต้องการและแรงขับนั้นมัก
เกิดควบคู่กันเสมอ เมื่อเกิดความต้องการแล้วความต้องการนั้นไปผลักดันให้แสดงพฤติกรรม แรง
ขับนี้เป็นสภาพทางจิตวิทยาที่สืบเนื่องมาจากความต้องการทางกายด้วย

2. ลักษณะและประเภทความต้องการ

นักจิตวิทยาถือว่าความทำความเข้าใจเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่มีความ
จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง เพราะข้อสมมติฐานเบื้องต้นทางการวิจัยเชื่อว่าพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์
ย่อมมีรากฐานเนื่องมาจากความต้องการใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆอย่างประกอบกัน จากการ
ค้นคว้าวิจัยและทดลอง นักจิตวิทยาส่วนมากต่างยอมรับกันว่า ความต้องการของมนุษย์มีทั้งที่เกิด
จากสภาพทางสรีระและที่เกิดขึ้นจากสภาวะแวดล้อม นอกจากนี้ นักจิตวิทยายังได้สรุปลักษณะ
โดยทั่วไปของความต้องการของมนุษย์ไว้ 3 ประการ ดังนี้ (ประสาท ไม่ระบุปีพิมพ์ : 17)

ก.มนุษย์ทั้งหลายไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใด เผ่าพันธุ์ เชื้อชาติใด จะมีลักษณะความ
ต้องการพื้นฐาน (basic needs) บางอย่างเหมือนกันรวมอยู่ ความต้องการพื้นฐานที่ปรากฏชัดเจน
ขึ้น คือ ความต้องการทางร่างกาย (physiological needs)

ข.ความต้องการบางอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นมากน้อยต่างกันตามสังคมสิ่งแวดล้อม
เป็นความต้องการทางสังคม เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ความแตกต่างของสิ่งแวดล้อม จึงมีผลให้ระบบ
ความต้องการทางสังคมแตกต่างกัน แต่มีความต้องการทางสังคมหลายประการเป็นพื้นฐาน
เหมือนกันหมดไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใด ได้แก่ ความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความปลอดภัย
 เป็นต้น

ค. ความต้องการของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับลักษณะพัฒนาการของเขาด้วย ความต้องการของแต่ละวัยและระดับวุฒิภาวะ (maturation) มีความแตกต่างกัน ความเปลี่ยนแปลงนี้พัฒนาขึ้นมาจากองค์ประกอบหลายอย่างที่สำคัญคือ ความสามารถในการรับรู้ทำความเข้าใจของบุคคลนั่นเอง และจากประสบการณ์จากการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่น

ความต้องการของเกษตรกร

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของเกษตรกร ส่วน Sender (1966) ได้ศึกษาถึงความต้องการของเกษตรกร และแบ่งความต้องการของเกษตรกรออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความต้องการทางสังคม ซึ่งให้เห็นลักษณะของเกษตรกร ค่านิยม ทักษะคติ ระดับการศึกษาฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าร่วมอยู่สังคม ประเพณี ความเชื่อถือ

2. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ซึ่งให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงในท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้งหมดในการเข้าถึงเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ประเทศและทั่วโลก ข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาหาค่าของรายได้ ที่ดิน การใช้ที่ดิน และแหล่งของทรัพยากร

3. ความต้องการทางเทคโนโลยี สามารถชี้ปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติอาชีพทางการเกษตร

จากข้างต้นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป ถือว่าเป็นความต้องการขั้นมูลฐานมีความสำคัญต่อการช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ ทั้งนี้แบ่งได้เป็นหลายอย่าง เช่น ความต้องการทางด้านสังคม ด้านปัจจัยสี่ ด้านจิตใจ เพื่อให้อยู่ได้ในสภาพแวดล้อมต่างๆได้อย่างมีความสุข

หลักการสำคัญข้อหนึ่งของการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรกล่าวได้ว่า ยึดหลักการสนองความต้องการของเกษตรกร จึงต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ เกษตรกรต้องการอะไร ความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่นี้หมายถึง ความจำเป็นที่จะต้องมีการใช้ ต้องทำเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมสวัสดิภาพของครอบครัว หรือการพัฒนาไร่นาของเกษตรกร แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งในงานส่งเสริมการเกษตรก็คือ การที่เกษตรกรไม่ยอมรับเอาผลการวิจัยหรือเทคโนโลยีใหม่ๆไปใช้

ดังนั้นก่อนที่จะมีการวางแผนโครงการส่งเสริมการเกษตร การศึกษาถึงความต้องการเกษตรกรจึงเป็นเรื่องสำคัญที่จำเป็นต้องทำในครั้งแรก ซึ่งการค้นหาความต้องการของเกษตรกรนั้น บุญสม (2529: 57) กล่าวว่า "...เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม่ควรเดาเอาเองว่าเกษตรกรต้องการอย่างนั้นอย่างนี้ หรืออยากจะทำอย่างนั้นอย่างนี้ ควรได้ร่วมปรึกษาและชี้แนะให้เกษตรกรได้เห็นและพิจารณาถึง

ความต้องการที่มีความจำเป็นสูงสุดในขณะนั้นก่อน...” และซัยซายู และคณะ (2530: 7) ได้กล่าวในเรื่องเดียวกันว่า ควรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง เพราะไม่มีใครรู้ความต้องการของเกษตรกรดีเท่ากับตัวเกษตรกรเอง และไม่ควรยึดเงินเป็นเป้าหมายของการพัฒนา แต่ควรยึดความสุข และการอยู่ดีกินดีของคนในชุมชนเป็นเป้าหมาย เมื่อมีเป้าหมายเช่นนี้แล้วทั้งเกษตรกรและนักพัฒนาจะสามารถวิเคราะห์ความต้องการได้ถูกต้อง ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการวิจัยและพัฒนาได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2531: 52-53) ได้แนะนำเกษตรกรตำบลถึงเรื่องการค้นหาความต้องการของเกษตรกรไว้พอสรุปได้ดังนี้ เกษตรกรตำบลจะต้องระวังที่จะแยกจากกันให้ชัดเจนว่าความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร และความต้องการของเกษตรกรตำบล จริงอยู่เกษตรกรตำบลอาจคิดว่าเกษตรกรมีความต้องการ แต่เกษตรกรอาจไม่รู้สึกว่านั้นเป็นความต้องการของเขา การที่ประชาชนจะคิดว่าอะไรเป็นปัญหาของคนนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง เช่น ระบบค่านิยม การมีอยู่ของทรัพยากรดิน ฟ้า อากาศ ลักษณะภูมิประเทศ โครงการสร้างอำนาจ และสภาพเศรษฐกิจของประชาชน แม้ว่าประชาชนจะตระหนักถึงปัญหาของตนเองได้ระดับหนึ่งและสามารถค้นหาความต้องการและกระทำการบางอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นในระดับหนึ่ง นักพัฒนาก็สามารถช่วยสร้างเงื่อนไขต่างๆขึ้นเพื่อให้ชาวบ้านค้นพบความต้องการของตนเอง และกระทำการบางอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น ทั้งนี้โดยมีการให้ข่าวสารข้อมูลลงใจและกระตุ้นให้เขาเผชิญกับความจริงของสถานการณ์ของตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตร

พงษ์ศักดิ์ (2527: 32) ได้ให้ความหมายว่าการส่งเสริมการเกษตร คือการนำเอาผลการศึกษาค้นคว้า ในวิชาการเกษตรหรือเทคโนโลยีการเกษตร ไปเผยแพร่ให้เกษตรกรตลอดจนช่วยชี้แนะแนวทางให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติเพื่อยังผลให้เกิดการเพิ่มผลผลิตสร้างกำไรอย่างสูงสุด และการนำเอาปัญหาอันเกิดจากการนำสิ่งปฏิบัติใหม่นั้นออกมาวิเคราะห์วินิจฉัยหาทางแก้ไขให้ดี และเหมาะสมกับสภาพการณ์ยิ่งขึ้น อันเป็นผลให้เกิดการพัฒนาภาวะเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองตนเองของเกษตรกรอันก่อให้เกิดการพัฒนาในสภาวะชีวิตและความเป็นอยู่ของครอบครัวเกษตรกร และชุมชนให้เจริญได้ในที่สุด นอกจากนั้น ดิเรก (2524: 16) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรคือ กระบวนการให้การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการกินดีอยู่ดีของคนในชุมชน โดยส่วนร่วมทั้งนี้โดยมีฐานะตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน ส่วนปัญญา (2529: 83) ได้กล่าวเสริมว่าการส่งเสริมการเกษตร

หมายถึงการบริการ การให้หรือการถ่ายทอดความรู้ทางการเกษตรไปยังเกษตรกร หรือประชาชนทั่วไปให้มีความรู้ทางการเกษตร อันจะเป็นผลดีต่ออาชีพหรือต่อการเกษตรโดยส่วนรวม วิจิตร (2535: 76) กล่าวว่า การส่งเสริมการเกษตรเป็นการช่วยเหลือผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวไร่ ชาวนา หรืองานกิจกรรมของแม่บ้านเกษตรกร เยาวชนที่จะทำงานและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งในชุมชนและธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างมากมายในสังคม เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เป็นการปรับปรุงสภาพสังคมและเศรษฐกิจให้ดีขึ้น โดยการให้ความรู้ให้ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ

นอกจากนั้นพจน์ ใน เทพ (2525:25) กล่าวว่า ใ้ว่าการส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้การศึกษ เพื่อการดำรงชีพแก่ประชาชนและชาวชนบทโดยเฉพาะเกษตรกร (adult agriculture) แม่บ้าน (adult home economic) และยุวเกษตร (youth agriculture) ทั้งนี้มุ่งให้บุคคลเหล่านี้พัฒนาตนเองในการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ตามระบบวิชาการเกษตรแผนใหม่ที่เรียกว่า new and productive techniques and technologies in agriculture ไปประยุกต์หรือปรับใช้ได้เหมาะสมกับการประกอบอาชีพอันเป็นกลไกของการพัฒนาการเกษตรและชนบทที่สร้างเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และสังคม ส่วนทำนอง (2528: 152) ได้กล่าวเสริมว่า การส่งเสริมการเกษตรหมายถึง ภาวะที่ผู้ประกอบการเกษตรได้รับบริการความรู้เทคโนโลยีทางเกษตร ที่สัมพันธ์กันโดยระบบการศึกษาเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการผลิต และการจัดการให้ได้รับผลตอบแทนทางเศรษฐกิจและสังคม อันจะมีผลทำให้ชีวิตของครอบครัวเกษตรกรสามารถช่วยตัวเองและท้องถิ่นได้มากขึ้น และ วิรัชฎ์ ในเทพ (2525: 26) ได้กล่าวสรุปว่าการส่งเสริมการเกษตรคือ การให้การศึกษแก่คนทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แม่บ้าน และบุตรหลาน การให้การศึกษาด้านการส่งเสริมนี้มีจุดหมายเพื่อเสนอ และสนับสนุนให้บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็นผู้รับการส่งเสริมสามารถเข้าใจถึงปัญหา เพราะตระหนักถึงปัญหา และสามารถแก้ไขปัญหานั้นที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของตนเองเป็นสำคัญ

บุคคลเป้าหมายที่สำคัญในชนบทไทยนั้นขณะนี้จะเป็นเกษตรกร ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะพัฒนาหรือนำการเปลี่ยนแปลงใดๆ โดยมีการวางแผนพัฒนาให้เป็นไปตามขอบเขตที่กำหนด โดยองค์การอาหารและเกษตรกรรมขององค์การสหประชาชาติ คือ

1. ในด้านการผลิตทางการเกษตร คือ การส่งเสริมการเกษตรจะมีบทบาทสำคัญในการที่จะดำเนินการใช้ต้นทุนการผลิตที่ต่ำที่สุดและเพื่อให้งังเกิดผลในการที่จะให้กำไรมากที่สุด
2. การดำเนินการช่วยจัดหาตลาดสำหรับผลผลิตจากฟาร์ม
3. การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เป็นประโยชน์
4. การจัดการฟาร์ม และการจัดการบ้านเรือนให้มีประสิทธิภาพ

5. คหกรรม ซึ่งเน้นหลักในเรื่องโภชนาการ การเลี้ยงดูเด็ก การเลือกใช้วัสดุในครัวเรือนที่เหมาะสมและมีในท้องถิ่น

6. กิจกรรมเกี่ยวกับเด็ก เช่น กิจกรรมยูวเกษตรกร

7. การพัฒนาความเป็นผู้นำในลักษณะการดำเนินการในรูปของกลุ่มต่างๆ

8. การปรับปรุงชุมชน และการพัฒนาชุมชนให้เป็นประโยชน์แก่คนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

9. การให้การศึกษาเกี่ยวกับสวัสดิการของรัฐ คือ ให้นุคคลเป้าหมายได้เรียนรู้ว่ามีบริการจากรัฐในเรื่องอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับตัวของเกษตรกร (ดิเรก, 2522)

จากขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตรตามที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้กำหนดเป็นแนวทางได้ดังกล่าวข้างต้น ดิเรก (2522) ได้ให้ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า เป็นกระบวนการให้การศึกษาออกโรงเรียน รวมทั้งบริการแก่นุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกร และครอบครัว โดยให้นุคคลเป้าหมายเหล่านี้เรียนรู้โดยการกระทำด้วยตนเอง และช่วยตนเองให้บรรลุเป้าหมายของการกินดีอยู่ดีของคนในชุมชน โดยส่วนรวม ทั้งนี้โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน

จากความหมายดังกล่าว จึงสรุปลักษณะที่สำคัญของงานส่งเสริมการเกษตรให้ชัดเจนยิ่งขึ้นคือ

1. งานส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการในการศึกษาออกโรงเรียน

2. งานส่งเสริมการเกษตรเป็นการให้บริการแก่เกษตรกร เช่น การให้บริการเกี่ยวกับเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช แต่การให้บริการนั้นจะต้องเน้นหนักในการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาเกี่ยวกับอาชีพ และจะไม่บริการในรูปของการให้เปล่า

3. เป้าหมายสุดขยอของการพัฒนาบุคคลเป้าหมาย คือ การกินดีอยู่ดี โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาบุคคลในชุมชน

4. พื้นที่เป้าหมายไม่จำกัดว่าเป็นชนบทหรือเมือง แต่เป้าหมายเน้นหนักคือ มวลชนที่เป็นเกษตรกรในชนบทเป็นแกนสำคัญ และบุคคลเป้าหมายที่เน้นหนักในพวกเกษตรกรก็คือ เกษตรกรที่มีที่ดินทำกินขนาดเล็ก

5. สถาบันที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ไม่จำเป็นต้องเป็นสถาบันของรัฐของเอกชนก็สามารถดำเนินงานได้

สำหรับวัตถุประสงค์ของการส่งเสริมการเกษตรนั้น วิรัช (2520) ได้สรุปไว้ว่า

1. เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรทำการเกษตร เพื่อการบริโภคในครอบครัวของตนเอง และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่อุดมสมบูรณ์

2. เพื่อช่วยสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรมีโลกทัศน์กว้างขวาง

3. เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการไปสู่เกษตรกร และช่วยเหลือให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร

4. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทพัฒนาชีวิตจิตใจ สติปัญญา สังคม และวัฒนธรรม

5. เพื่อจัดหาโอกาสหรือสร้างบรรยากาศ สำหรับชาวชนบทในการพัฒนาปัญญาความสามารถของเกษตรกรด้วยวิธีการทำงาน การสหนาการ ชีวิตสังคม และความเป็นผู้นำ

6. เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี ความภูมิใจในอาชีพ ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริการส่งเสริมการเกษตร

ดิเรก (2522) ได้สรุปการบริการของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรว่า สิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ควรจะให้บริการแก่เกษตรกรคือ

1. บริการให้ความรู้ โดยให้ในลักษณะที่เข้าใจง่าย และปฏิบัติตามอย่างบังเกิดผลความรู้ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะนำมาถ่ายทอด

2. บริการเกษตรกรได้ทราบถึงกรประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น เรื่องการตลาด สินเชื่อและอื่นๆ

สมศักดิ์ (2534) ได้กล่าวถึงลักษณะของการบริการในงานส่งเสริมการเกษตรว่า เป็นการสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นบางอย่าง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรเกิดความต้องการที่จะดำเนินการผลิต เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกัน กำจัดศัตรูพืช เครื่องมือท่อนแรง เครื่องจักรเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมีผลกำไรจากการประกอบอาชีพการเกษตรมากที่สุด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องสามารถให้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการตัดสินใจ และเลือกปัจจัยบางอย่างได้ถูกต้อง นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเป็นผู้บริหาร หมายความว่า เป็นผู้บริการแก่เกษตรกรอย่างสม่ำเสมอตามขอบเขตและตามหน้าที่ เช่น ในกรณีที่เกษตรกรมาติดต่อที่สำนักงาน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องพึงปฏิบัติให้การต้อนรับด้วยอัธยาศัยดีงาม อำนวยความสะดวกรวดเร็ว ในกรณีที่ปฏิบัติตามความประสงค์ของเกษตรกรไม่ได้ควรชี้แจงข้อขัดข้องอุปสรรคต่างๆด้วยความละมุนละม่อม หรืออาจกล่าวได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรพึงปฏิบัติต่อเกษตรกรเหมือนญาติพี่น้องนั่นเอง ในขณะที่เดียวกันเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรจัดสำนักงานส่งเสริมการเกษตรให้เหมาะสมกับการบริการของเกษตรกรด้วย เช่น สถานที่สะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงาม มีลักษณะของการเชื่อเชิญ มีการจัดน้ำดื่ม และมีสุขาไว้ตามสมควร มีป้ายไว้บอกชื่อสถานที่ชัดเจนสังเกตเห็นง่าย จัดเจ้าหน้าที่ไว้บริการเมื่อเกษตรกรมาติดต่อ และประการสำคัญควรจัดที่นั่งไว้สำหรับเกษตรกรที่มาติดต่ออย่างเพียงพอและสะดวกสบาย

ในบางกรณีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องบริการช่วยเหลือเกษตรกร เช่น บริการช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืชในกรณีที่เกิดการระบาดของอย่างรุนแรง และกว้างขวาง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการระบาดทำลายนั้นแพร่กระจายไปสร้างความเสียหายแก่เกษตรกรรายอื่นๆ

สำหรับรูปแบบการส่งเสริมการเกษตรการปลูกพืชแบบครบวงจร โดยภาครัฐ สถาบันการเงิน ธุรกิจเอกชน และเกษตรกรเป็นการส่งเสริมเกษตรกรผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของตลาดมีการประกันราคาขั้นต่ำ โดยเอกชนจะเป็นผู้รับสินค้าเกษตรกรโครงการอย่างมีเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในเรื่องเกี่ยวกับราคา ชนิด ปริมาณ คุณภาพจากหน่วยงานของรัฐจะทำการส่งเสริมดูแลสัญญาการซื้อขายประสานงานตลอดจนถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางส่วน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะแนวความคิดใหม่

บุญธรรม (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะแนวความคิดใหม่มีผลกระทบต่อการแพร่กระจาย คือช่วยทำให้กระจายไปเร็วหรือช้า หากแนวความคิดใหม่ไม่แพร่กระจายไปเร็วดังที่ควรจะเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะแนวความคิดดังต่อไปนี้

1. ความเหมาะสมของแนวความคิดต่อสภาวะทางเกษตรในท้องถิ่น (agricultural conditions) เช่น ความเหมาะสมต่อสภาพดิน ฟ้า อากาศ ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิด แม้ว่าโดยหลักการแล้วจะมีการทดลองก่อนการเผยแพร่ความคิดใดก็ตาม แต่เกษตรกรคงยังไม่กล้ายอมรับจนกว่าจะให้เห็นหรือทดลองปฏิบัติด้วยตนเองเสียก่อน

2. ผลประโยชน์หรือผลกำไร (profit ability) ที่คาดว่าจะได้รับเมื่อยอมรับแนวความคิดใหม่ไปปฏิบัติตามเกษตรมักพิจารณาว่าวิธีการที่แนะนำไปนั้น ต้องลงทุนมากน้อยเพียงใด และผลตอบแทนจะคุ้มทุนหรือไม่

3. ลักษณะและข้อจำกัดของปัจจัยการผลิตหรือการดำเนินงานตามแนวความคิดใหม่ (inputs required) เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีปราบศัตรูพืช เครื่องมือเกษตร มักจะพิจารณาในแง่ต่างๆ คือ

1. หาซื้อได้ง่ายในท้องถิ่นเมื่อต้องการและราคาไม่แพงเกินไปนัก

2. เป็นของดีมีคุณภาพและเชื่อถือได้

3. มีชนิดและปริมาณที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้

4. แนวความคิดใหม่ไม่ขัดกับวัฒนธรรมและค่านิยมในสังคม (cultural factors) หรือไม่บางครั้งบางคราวแนวความคิดใหม่ไม่เหมาะสม จึงไม่เป็นที่ยอมรับของบุคคลเป้าหมาย เพราะไปขัดกับวัฒนธรรมหรือค่านิยมในท้องถิ่น เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงสุกรในท้องถิ่นซึ่งประชาชนเป็นไทยมุสลิม

บทบาทการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

สมศักดิ์ (2534) ได้ให้ความหมายเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรว่าเป็น บุคคลที่นำการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น โดยวิธีการศึกษานอกระบบนอกโรงเรียน และเน้นให้บุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายมีการช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด บุคคลเป้าหมายในที่นี้หมายถึง ประชาชนทั่วไป ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมคือ บุคคลที่มีหน้าที่ส่งเสริมแนะนำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัว เกิดความต้องการในการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้ดีขึ้น ยอมรับนำเอาความรู้สิ่งใหม่ๆ ไปปฏิบัติโดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมร่วมสนับสนุนให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อประชาชนและเพื่อให้หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมดำเนินไปได้ด้วยดี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมรบทบาทดังนี้

1. การเป็นผู้นำทางวิชาการในท้องถิ่น หมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางวิชาการเกษตรที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นอย่างดี ยิ่งรู้จริง ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถส่งเสริมแนะนำคู่มือปรึกษาของเกษตรกร นอกจากนี้แล้วยังต้องเป็นผู้ที่รอบรู้ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในท้องถิ่นนั้นด้วย เช่น สภาพดิน ฟ้า อากาศ แหล่งปัจจัยการผลิต และการตลาด เป็นต้น สาเหตุที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องมีบทบาทเป็นผู้นำวิชาการในท้องถิ่น เนื่องจากสภาพสังคมเกษตรกรในชนบทขาดแคลนสาธารณูปโภค การคมนาคม ฉะนั้นการแพร่กระจายของความรู้และเทคโนโลยีการเกษตรด้านสื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุมีจำกัด นอกจากนี้แล้วแหล่งวิชาการในท้องถิ่นชนบทก็คือ ตัวของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เพื่อให้บทบาทเป็นผู้นำวิชาการเกษตรในท้องถิ่นเป็นไปด้วยดี และมีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องขวนขวายหาความรู้ใหม่ๆ ทั้งทางด้านการเกษตรและความรู้ด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ตื่นตัว และพร้อมที่จะให้คำแนะนำแก่เกษตรกร วิธีการหาความรู้เพิ่มให้กับตัวเองนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถทำได้หลายวิธีโดยอาศัยสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ วารสาร และเอกสารต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการเข้าร่วมประชุมหรือการฝึกอบรม นับว่าเป็นการเพิ่มพูนความรู้ที่ดี ฉะนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีโอกาสเข้าฝึกอบรม ควรตั้งใจและพยายามดักดวงเอาความรู้จากการประชุมอบรมให้ได้มากที่สุด

2. การเป็นผู้ที่ถ่ายทอดวิชาการเกษตร หมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีความรู้ต่างๆทางด้านการเกษตรไปสู่เกษตรกรเพื่อให้เขาเหล่านั้นนำเอาความรู้หรือเทคโนโลยีต่างๆไปปรับปรุงพัฒนาประกอบอาชีพให้ดีขึ้น สามารถเพิ่มผลผลิตให้ดีขึ้น ลดต้นทุนการผลิต สามารถประกอบอาชีพการเกษตร มีรายได้เพิ่มมากขึ้น บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอด

ความรู้ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องนำความรู้จากแหล่งผลิตต่างๆมาปรุงแต่งให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที

บทบาทการเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาการเกษตรนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่จะถ่ายทอดมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารทั้งการพูด การเขียน นำเอาโสตทัศนูปกรณ์มาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ มีความเข้าใจในจิตใจวิทยาการเรียนของบุคคล หลักการและวิธีการส่งเสริม นอกจากนี้แล้วเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องรู้ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับเกษตรกรผู้รับการถ่ายทอดเป็นอย่างดี เช่น ระดับความรู้ ความสนใจ ค่านิยม ความต้องการที่แท้จริง ฯลฯ สามารถนำเอาสิ่งต่างๆเหล่านี้มาผสมผสานหาวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมและให้เกิดผลดีที่สุด

3. การเป็นผู้ชี้แนะในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ หมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะให้เกษตรกรนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิต การเกษตรนั่นเอง เช่น มีการนำเอาเศษวัสดุที่เหลือใช้ในไร่นามาทำเป็นปุ๋ยหมัก มีการนำเอามูลสัตว์มาทำเป็นก๊าซชีวภาพให้เป็นเชื้อเพลิงหุงต้มในครัวเรือน มีการตัดแสงรบกวนขนาดเล็ก หรือรถไถเดินตามให้สามารถสูบน้ำเข้านา หรือคัดแปลงใช้รถบรรทุกผลิตผลการเกษตรออกสู่ตลาด เป็นต้น

เพื่อให้บทบาทเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการชี้แนะการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเมื่อได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในท้องถิ่นใดๆก็ตามก็ต้องหมั่นเข้าไปคลุกคลีกับเกษตรกร สำรวจสภาพพื้นที่ สภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรต่างๆในท้องถิ่น มีสิ่งใดบ้างที่อาจนำมาคัดแปลงและบังเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรและชุมชนในท้องถิ่นนั้น

4. การเป็นผู้ชี้แนะในการเลือกปัจจัยการผลิตหมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทเป็นผู้ชี้แนะเกษตรกรในการเลือกปัจจัยการผลิต หมายถึง การใช้ที่ดิน ทุน แรงงาน และการประกอบการ เช่น พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยเคมี สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช เครื่องมือทุ่นแรง เครื่องจักรกลการเกษตร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรมีการลงทุนน้อยลงแต่ผลตอบแทนสูง เกษตรกรมีผลกำไรจากการประกอบอาชีพการเกษตรมากที่สุด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องสามารถให้ข้อมูลต่างๆเพียงพอในการตัดสินใจ และเลือกปัจจัยการผลิตอย่างถูกต้อง

5. การเป็นผู้ชี้แนะให้เกษตรกรลดการเสี่ยงในการประกอบการผลิต หมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องชี้แนะ มีบทบาทเป็นผู้ให้เกษตรกรลดการเสี่ยงในการประกอบอาชีพการเกษตรหรือให้มีการเสี่ยงน้อยที่สุด กล่าวคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องสนับสนุนทั้งด้านการผลิต การตลาด เพื่อให้เกษตรกรเลือกชนิดและประเภทการผลิต ซึ่งเมื่อผลผลิตออกมาแล้วสามารถหาตลาดจำหน่ายผลผลิตนั้นๆได้ไม่ใช่ว่าผลผลิตออกมาแล้วขายไม่ได้หรือขายได้แต่ราคาไม่คุ้มทุน

6. การเป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาของตนเอง หมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาของตนเอง และเกิดความต้องการที่แท้จริงที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆ มีเกษตรกรจำนวนมากที่ไม่ทราบว่าตนเองมีปัญหาในการประกอบอาชีพ การเกษตรอยู่ ก็สืบเนื่องจากการปฏิบัติที่เคยชินสืบต่อกันเป็นเวลายาวนาน เช่น มีการใช้วิธีการผลิตที่ล้าสมัยไม่ถูกต้อง มีการเก็บรักษาผลผลิตก่อนนำสู่ตลาดไม่ถูกวิธี เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่จะต้องกระตุ้นให้เกษตรกรรู้จักปัญหาเหล่านี้ ในฐานะที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ชำนาญการวิชาการในท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อให้บทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้เกษตรกรให้รู้จักปัญหาของตนเอง เกิดภาวะความต้องการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรต้องเข้ามาคลุกคลีสร้างความสัมพันธ์กับเกษตรกร และด้านอื่นๆ เพื่อพิจารณาหาความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร

7. การเป็นผู้ร่วมในการแก้ไขปัญหของเกษตรกร หมายความว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทเป็นผู้ร่วมแก้ไขปัญหของเกษตรกร โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะเป็นฝ่ายสนับสนุนความรู้และเทคโนโลยี ส่งเสริมให้เกษตรกรใช้ดุลพินิจแก้ไขปัญหของเขาดด้วยตัวเอง อาจกล่าวได้ว่า บทบาทนี้เป็นพฤติกรรมต่อเนื่องจากการกระตุ้นเกษตรกรให้รู้จักกับปัญหาของตัวเองนั่นเอง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมต้องเข้าไปคลุกคลีปฏิบัติงานใกล้ชิดกับเกษตรกร ร่วมอยู่ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมใจ สนับสนุนให้กำลังใจ ให้ความรู้เทคโนโลยีใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหานั้นๆ จนประสบความสำเร็จ

นอกจากบทบาทดังกล่าวข้างต้น กรมส่งเสริมการเกษตร (2529) ยังได้กำหนดบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมการผลิตพืช การเลี้ยงสัตว์ และการประมง
2. ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตด้านการเกษตรแผนใหม่ที่เหมาะสมแก่เกษตรกร
3. แก้ไขปัญหาของเกษตรกร ทั้งปัญหาทางวิชาการ และปัญหาขั้นพื้นฐานต่างๆ ไป หากปัญหานั้นเกินขีดความสามารถที่แก้ไขได้ ก็เสนอให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับ หรือเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาคำเนินการต่อไป
4. รายงานการระบาดของโรคแปลงศัตรูพืช โรคสัตว์บก และโรคสัตว์น้ำ ตลอดจนความเสียหายอันเกิดจากภัยธรรมชาติต่อผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง
5. ชี้แนะเกษตรกรในการจัดการปัจจัยการผลิต และการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างถูกวิธี ประหยัด และมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกษตรกรมีผลผลิตและรายได้สูงสุด
6. ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน และการใช้น้ำเพื่อการเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการอนุรักษ์ป่า และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ

7. สนับสนุนให้เกษตรกรและสมาชิกในครอบครัวของเกษตรกรรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมพลังในการพัฒนาอาชีพของตนเอง ครอบครัวและสังคมเกษตรกร

8. ศึกษาและสำรวจข้อมูลพื้นฐานการเกษตรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการผลิต และการตลาด ตลอดจนการวางแผนพัฒนาการเกษตร

9. จัดทำโครงการ และกิจกรรมการเกษตร เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เกษตรกร

10. ให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตร และการตลาดแก่เกษตรกร เพื่อประกอบการตัดสินใจในการผลิตและการลงทุน

11. ประสานงานเกี่ยวกับการแทรกแซงราคาผลผลิตทางการเกษตร ตามนโยบายของรัฐ

12. ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งของภาครัฐบาลและเอกชนกับเกษตรกร และสถาบันเกษตรกรในตำบล เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิต และการจำหน่ายผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

13. ให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการหมู่บ้านในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวกับการเกษตร ตลอดจนให้คำแนะนำเพื่อช่วยเหลือด้านวิชาการเกษตร และการพัฒนาท้องถิ่น

14. ในการสนับสนุนสภาตำบลทางด้านวิชาการเกษตร รวมทั้งเสนอและให้การจัดทำโครงการในด้านเทคนิคและค่าใช้จ่ายของโครงการ

15. เป็นผู้ปลูกฝังอุดมการณ์ และทัศนคติที่ถูกต้องแก่เกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตร (2529) ได้เพิ่มบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบ สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ปฏิบัติงานในเขตเกษตรก้าวหน้า ซึ่งหมายถึง พื้นที่การเกษตรที่มีน้ำเพื่อการเพาะปลูกตลอดปีเกษตรกรมีการผลิตเพื่อขายเป็นหลัก นอกเหนือจากบทบาทข้างต้นอีก 5 ด้านคือ

1. ด้านการวางแผน ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจกับสภาพของพื้นที่ ได้แก่ ระบบชลประทาน ระบบการผลิตทางการเกษตร ระบบการตลาดในพื้นที่ และสภาพทางสังคมของเกษตรกร

2. ด้านการชลประทาน เป็นผู้ประสานงานและเป็นตัวเชื่อมในด้านการจัดหาปัจจัยการผลิต ตลอดจนการรวบรวมผลผลิตออกสู่ท้องตลาด ทั้งนี้เพื่อความเป็นธรรมทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ประสานงานกับเอกชนที่เข้าร่วมดำเนินการในรูปแบบการผลิตแบบครบวงจรภายในพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อเป็นการสนับสนุนและบริการเกษตรกร และภาคเอกชนให้ได้รับผลตอบแทนที่ยุติธรรมทั้งสองฝ่าย

3. ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี เทคโนโลยีการปลูกพืช โดยเฉพาะเทคนิคเกษตรชลประทานในทุกขั้นตอน เน้นเทคนิคการผลิตพืชอุตสาหกรรม ที่ต้องการดูแลรักษาสูง รวมทั้งพืช

ที่เกษตรกรมีความคุ้นเคยน้อย ให้ความรู้ในเรื่องวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้เกษตรกรมีการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตให้เป็นไปตามความต้องการของตลาด

4. ด้านบริการ และสนับสนุนการผลิตของเกษตรกร สนับสนุนและบริการจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็น ได้แก่ การจัดเมล็ดพันธุ์ดี การคลุกเมล็ดพันธุ์ด้วยสารเคมี การใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดศัตรูพืช การบริการสินเชื่อการเกษตรและการตลาด

5. ด้านการประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน การประเมินผลให้ดำเนินการ 2 ระยะ คือ การประเมินผลระหว่างการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และสามารถปรับปรุงแก้ไขให้ทันเหตุการณ์ และการประเมินผลหลังการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อทราบผลกระทบหรือการยอมรับปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจในการผลิตของเกษตรกร สำหรับกา รายงาน ได้แก่ รายงานสถานการณ์ การปลูกพืช ปัญหาอุปสรรคต่างๆตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกร เช่น ชนิดพืชที่ปลูก ผลผลิต ต้นทุนการผลิต การขายผลผลิต และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของเกษตรกรให้ผู้บังคับบัญชาทราบตามลำดับชั้น

2. ภาพรวมยางพาราไทย

ความเป็นมาของยางพารา

บดี้ (2542: 74-75) ระบุว่าต้นยางพารา (*Hevea brasiliensis*) มีถิ่นกำเนิดอยู่ในอเมริกาใต้ และเมื่อเม็กซิโกกลางมีการนำเข้ามาปลูกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ.2442 ได้นำต้นยางพารามาปลูกที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรังเป็นครั้งแรก ต่อมาราษฎรได้นำเข้ามาปลูกเป็นสวนยางมากขึ้นและได้มีการขยายพื้นที่ปลูกออกไปในภาคใต้รวม 14 จังหวัด ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปถึงจังหวัดที่ติดชายแดนประเทศมาเลเซีย และต่อมาในปี พ.ศ.2454 ได้มีการขยายพื้นที่ไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดจันทบุรี ระยอง ตรัง (สถาบันวิจัยยาง, 2545: 61-62) และระบุว่าในปี พ.ศ.2521 กองการยาง ได้ทดลองนำยางมาปลูกที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือในหลายพื้นที่ ได้แก่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์และหนองคาย โดยร่วมมือกับกรมประชาสงเคราะห์ทดลองปลูกได้ผลดีจึงขยายต่อไปที่จังหวัดเลย นครพนม และอุดรธานี ที่มีศูนย์วิจัยยางจะเข็งเทรา ศูนย์วิจัยยางหนองคายและสถานีทดลองยางบุรีรัมย์ดำเนินการศึกษาและพัฒนา

ความสำคัญของยางพารต่อการพัฒนาประเทศไทย

คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ (2542: 1-2) ระบุว่ายางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับประเทศประมาณปีละ 97,000 ล้านบาท และมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวสวนยางกว่า 6 ล้านคน ดังประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1.การรักษาสภาพแวดล้อม

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีอายุกว่า 22 ปี เป็นพื้นที่ขนาดใหญ่กว่า 12 ล้านไร่ กระจายใน 36 จังหวัดทั่วประเทศ แยกเป็นแหล่งปลูกยางเดิม 14 จังหวัดภาคใต้ 5 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และแหล่งปลูกยางใหม่ 17 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวได้ว่าการปลูกยางพาราเป็นการสร้างพื้นที่สีเขียวหรือการสร้างสวนป่าเศรษฐกิจของประเทศ

2.การกระจายรายได้

ประมาณร้อยละ 80 ของรายได้จากยางพาราของประเทศหรือประมาณปีละ 64,000 ล้านบาท กระจายสู่เกษตรกรชาวสวนยางกว่า 6 ล้านคน ทั้งนี้เพราะราคายางแผ่นดิบที่เกษตรกรชาวสวนยางได้รับอยู่ระหว่างร้อยละ 75-85 บาท ของราคายางแผ่นรมควันชั้น 3 (Free on Board: FOB กรุงเทพฯ) ปี 2543 (คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ, 2542: 1)

3.กระจายของตลาดยาง

เมื่อเปรียบเทียบการกระจายของร้านรับซื้อสินค้าเกษตรอื่นๆแล้วเห็นได้ว่ายางพารามีการกระจายตลาดที่ดีกว่า และมีร้านรับซื้อยางกระจายถึงระดับหมู่บ้าน และเกษตรกรมีทางเลือกที่ขายยางให้กับร้านซื้อยางได้หลายระดับ

4.การสร้างความมั่นคงให้กับเกษตรกร

ยางพาราเป็นพืชที่มีความเสี่ยงน้อยกว่าการปลูกพืชอื่นและมีอายุการให้ผลผลิตประมาณ 20 ปี ให้ผลผลิตที่สม่ำเสมอตลอดปี ดังนั้นเกษตรกรชาวสวนยางจึงมีงานทำทุกวันอย่างต่อเนื่องถือว่าเป็นแรงงานภาคเกษตรที่ตรึงอยู่ในพื้นที่อย่างมั่นคงทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคยางพาราไปสู่ภาคอื่นน้อยมาก

5.อุตสาหกรรมยาง

เป็นอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับเกษตรกรชาวสวนยางมากที่สุด การพัฒนาอุตสาหกรรมยางไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดย่อมจะก่อให้เกิดรายได้ทั้งตรงและทางอ้อมต่อเกษตรกรชาวสวนยาง ดังนั้นการเพิ่มปริมาณใช้ยางในประเทศและเพิ่มสัดส่วนการใช้ยางธรรมชาติในผลิตภัณฑ์ต่างๆจะส่งผลประโยชน์ต่อเกษตรกรชาวสวนยางนับล้านคน ซึ่งทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้ และมั่นคงในอาชีพการทำสวนยางมากขึ้น

6.ยางพาราเป็นพืชที่มีอนาคตและสามารถพัฒนาได้

ความต้องการใช้ยางพาราของโลกมีเพิ่มมากขึ้น และมีการพัฒนาการใช้ยางเพื่อการอุตสาหกรรมมาโดยตลอดเพราะผลิตภัณฑ์ยางหลายชนิดมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชากรโลก

7.บทบาทของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อการพัฒนายางพารา

คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ (2542: 2) คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2542 เห็นชอบตามข้อเสนอของสำนักงานกระทรวงพาณิชย์ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นผู้ผลักดันสินค้ายางพารา ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามมติข้างต้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาของประเทศไทยให้มีความเป็นเอกภาพและดำเนินการครบวงจรตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างมีระบบ

ศักยภาพการพัฒนายางพาราของไทย

การผลิต

ปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตยางธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดในโลก กล่าวคือมีการผลิตยางธรรมชาติประมาณ 1 ใน 3 ของปริมาณการผลิตรวมในโลก โดยในปี 2546 ประมาณการว่าประเทศไทยมีผลผลิตยางธรรมชาติประมาณปีละ 2.87 ล้านตัน ส่งออกประมาณ 2.57 ล้านตันที่เหลือใช้ในการบริโภคในประเทศประมาณ 298,700 ตัน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สถานการณ์ยางธรรมชาติของประเทศไทย

	หน่วย: พันตัน				
ปริมาณ	2542	2543	2544	2545	2546
การผลิต	2,155	2,346	2,284	2,615	2,873
ส่งออก	1,870	2,166	2,006	2,354	2,574
บริโภค	226.9	242.5	253.1	278.4	298.7

หมายเหตุ: ปริมาณการผลิตไม่เท่ากับปริมาณการส่งออกรวมกับการบริโภคเนื่องจากมีส่วนต่างในส่วนของสต็อกยาง ตัวเลขปริมาณการส่งออกปี 2546 เป็นตัวเลขประมาณการ (มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2547: 5)

ที่มา: สถาบันวิจัยยาง (2545: 59-64)

ขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย

เมื่อพิจารณาขีดความสามารถในการแข่งขันของไทย กับประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียแล้วเห็นได้ว่าประเทศไทยมีศักยภาพสูงด้านการผลิต รองลงมาเป็นประเทศอินโดนีเซียที่มีปริมาณการผลิตปีละ 1.6 ล้านตัน ในขณะที่มาเลเซียได้ลดความสำคัญด้านนี้ลงจากเดิมเป็นผู้ผลิตยางมากที่สุดในโลกและมีการผลิตสูงสุด 1.6 ล้านตัน ลดลงเหลือเพียง 1 ล้านตัน ปัจจุบันใน

ด้านอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางมาเลเซียกลับเป็นผู้นำทางด้านนี้จากอดีตที่มีปริมาณการใช้ยางในประเทศใกล้เคียงกับไทยและอินโดนีเซีย คือประมาณร้อยละ 10 ของการผลิต เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 30 ในปัจจุบันส่งผลให้มาเลเซียเป็นประเทศผู้ใช้อย่างอันดับที่ 5 ของโลก ในขณะที่ไทยและอินโดนีเซีย อัตราการใช้ยางในประเทศเพิ่มขึ้นน้อยมาก ส่วนด้านการตลาดนั้นมาเลเซียได้มีการพัฒนาระบบตลาดสู่ระบบสากลคือ มีตลาดซื้อขายล่วงหน้าแม้ในปัจจุบันการดำเนินงานจะไม่ประสบผลสำเร็จก็ตาม แต่ราคายางพาราที่ประกาศของตลาดแห่งนี้มีอิทธิพลต่อราคายางของโลกระดับหนึ่ง สวนทางกับไทยและอินโดนีเซียที่ยังมีตลาดซื้อขายล่วงหน้าทั้งที่เป็นประเทศส่งออกยางหลักของโลก ทำให้ราคายางในตลาดโลกมีอิทธิพลสูงต่อราคายางในประเทศโดยเฉพาะประเทศไทยสิ่งที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าในอนาคตการผลิตของไทยยังเป็นการผลิตเพื่อการส่งออกอยู่ ซึ่งแนวทางการขยายตลาดส่งออกของไทย นอกจากจะรักษาตลาดหลักและแข่งขันเปิดตลาดส่งออกใหม่กับอินโดนีเซีย แล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการเข้าไปแทนที่ตลาดเดิมของมาเลเซียที่ลดการส่งออกยางลง (คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ, 2542: 2-3)

สถานการณ์ยางพารา

สถานการณ์ยางพาราโลก

คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ (2542: 4) กล่าวว่าการผลิตยางพาราของโลก ทั้งยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์ตั้งแต่ปี 2536-2540 เพิ่มขึ้นจาก 1.3 ล้านตัน เป็น 1.66 ล้านตัน หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 19 ในจำนวนนี้ร้อยละ 39 เป็นยางธรรมชาติภายใต้สถานการณ์เศรษฐกิจยางปัจจุบันสามารถประเมินสถานการณ์ยางของโลก ดังนี้

1. เศรษฐกิจอุตสาหกรรมของโลกในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบเอเชียในปี 2541-2542 ยังอยู่ในสภาวะตกต่ำ อุตสาหกรรมการผลิตรถยนต์จะมียอดตกต่ำมากส่งผลให้การใช้อยางธรรมชาติและราคายางปรับตัวลดลงสำหรับอุตสาหกรรมการผลิตยางสังเคราะห์ก็จะได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน

2. ปริมาณการผลิตยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์ก็จะชะลอตัวลงเพราะราคายางไม่เป็นสิ่งจูงใจให้มีการผลิต

3. สภาพการผลิตยางธรรมชาติของประเทศมาเลเซียยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง ประเทศอินโดนีเซียน่าจะรักษาระดับปริมาณการผลิตเดิมเพราะสวนยางได้รับความเสียหายจากไฟไหม้และบางส่วนได้เปลี่ยนเป็นการปลูกปาล์มน้ำมันซึ่งให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า สำหรับประเทศไทย อัตราการเพิ่มผลผลิตยางจะลดลงเหลือร้อยละ 4-5 จากเดิมร้อยละ 8-10 เพราะการชะลอการปลูกยางใหม่

4. สำหรับการผลิตยางในประเทศอื่นๆ ซึ่งเป็นประเทศเล็กๆรวมทั้งทวีปแอฟริกา ซึ่งผลผลิตรวมกันเพียงประมาณร้อยละ 10 ของผลผลิตทั้งโลกก็ไม่มีอิทธิพลต่อผลผลิตมากนัก

จากสมมุติฐานดังกล่าวจะทำให้การผลิตและการใช้ยางพาราของโลกทั้งยางธรรมชาติและยางสังเคราะห์จะลดต่ำกว่าที่ผ่านมาก่อนหน้าปี 2541 โดยการผลิตยางธรรมชาติจะลดระดับจากอัตราเฉลี่ยร้อยละ 3 หรือร้อยละ 2-2.5 และจะมีปริมาณยางเกินความต้องการใช้ระดับ 50,000-100,000 ตันต่อปี ส่งผลให้ราคายางในตลาดโลกอ่อนตัวลงอีกส่วนยางสังเคราะห์ก็จะเป็นไปในลักษณะเดียวกันคือ ลดระดับการผลิตจากอัตราเฉลี่ย 3 ต่อปีเป็นร้อยละ 2-2.5 ต่อปี แต่การผลิตและการใช้ค่อนข้างสมดุลกว่ายางธรรมชาติ

สถานการณ์ยางพาราไทย

หนังสือพิมพ์ข่าวสด (2550) นับตั้งแต่ปี 46 เป็นต้นมาที่ยางพาราได้มีบทบาทสำคัญในฐานะสินค้าเกษตรส่งออกที่นำรายได้เข้าประเทศสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของการส่งออกสินค้าเกษตรไทยทั้งหมด โดยนำรายได้เข้าประเทศสูงถึงประมาณ 200,000 ล้านบาทในปี 49 มากกว่าสินค้าประมงซึ่งเป็นหมวดสินค้าเกษตรส่งออกที่นำรายได้เข้าประเทศเป็นอันดับสองเกือบเท่าตัว เพราะความต้องการใช้ยางพาราในตลาดโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการจากจีนซึ่งเป็นประเทศผู้นำเข้ายางพารารายใหญ่ตามการขยายตัวของอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่องภายในประเทศ โดยมีปริมาณการนำเข้ายางพาราเป็นสัดส่วนสูงถึง 23 % ของการนำเข้ายางพาราทั้งหมดในตลาดโลก จนอาจกล่าวได้ว่า จีนมีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดราคายางพาราในตลาดโลก ด้วยเหตุนี้แม้ว่าอุตสาหกรรมยางพาราจะยังมีแนวโน้มเติบโตดี แต่ยังคงต้องเผชิญกับความผันผวนด้านราคาอยู่เสมอ หากผู้นำเข้ารายใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงการสั่งซื้อ เนื่องจากอุปทานยางพาราของไทยประมาณ 90 % ได้ถูกแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ยางขั้นต้นเพื่อส่งออก

ปัจจุบัน ผลผลิตยางพาราของไทยมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการที่ราคายางพารามีแนวโน้มสูงขึ้นและจูงใจให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูก ประกอบกับการส่งเสริมของทางการในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ในปี 49 ผลผลิตยางพาราของไทยจึงเพิ่มขึ้นเป็น 3.07 ล้านตันหรือเพิ่มขึ้น 3.02 % จากปีที่ผ่าน และในปี 50 คาดว่า ผลผลิตยางพาราของไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น 3.09 ล้านตัน ในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา มูลค่าการส่งออกยางพาราของไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มขึ้น 18.17 % ในปี 47 และ 8.16 % ในปี 48 ส่วนในปี 49 (ม.ค.-พ.ย.) มูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 189,162 ล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นถึง 41.03 % จากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา เนื่องจากผลผลิตภายในประเทศมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามการขยายพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกร สำหรับราคายางพาราที่เกษตรกรขายได้ในปี 49 ถือว่าอยู่ในระดับสูงเป็นประวัติการณ์ โดยราคายางแผ่นดิบชั้น 3 ที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ยอยู่ที่ 68.18 บาทต่อกิโลกรัม เพิ่มขึ้นถึง 30.65 % จากราคา 52.19 บาทต่อ

กิโลกรัมในปี 48 เป็นผลมาจากความต้องการยางพาราในตลาดต่างประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะที่อุปทานในตลาดโลกมีไม่เพียงพอ ประกอบกับมีการเก็งกำไรในตลาดซื้อขายล่วงหน้า ส่งผลให้ราคายางพาราภายในประเทศอยู่ในระดับสูงกว่าปกติ

ในปี 50 เชื่อว่าไทยจะยังคงมุ่งเน้นการส่งออกยางพาราแปรรูปขั้นต้นอย่างต่อเนื่อง และคาดว่าจะมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา เนื่องจากผลผลิตมีปริมาณเพิ่มขึ้นจากการขยายพื้นที่เพาะปลูก ประกอบกับความต้องการใช้ยางพาราในตลาดโลกที่ยังคงมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามการเติบโตของอุตสาหกรรมภายในประเทศผู้นำเข้าซึ่งยังคงอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการจากจีน สหภาพยุโรป และญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามราคายางพาราในปี 50 จะเพิ่มขึ้นไม่มากเช่นปีที่ผ่านมา เนื่องจากคาดว่าอุปทานยางพาราในตลาดโลกจะเพิ่มขึ้นมากในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับอุปสงค์ ทำให้คาดว่าราคายางพาราในปี 50 นี้จะมีเสถียรภาพมากขึ้น โดยจะเคลื่อนไหวอยู่ที่ระดับ 60-80 บาทต่อกิโลกรัม

แต่มีข้อสังเกตว่า ในอนาคตหากไทยยังคงพึ่งพาการส่งออกยางพาราแปรรูปขั้นต้น เช่นในปัจจุบัน การเผชิญกับปัญหาความผันผวนด้านราคา คงเป็นสิ่งที่ยากต่อการหลีกเลี่ยง ทั้งด้านการแข่งขันกับประเทศผู้ส่งออกด้วยตนเอง การแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ยางสังเคราะห์ซึ่งสามารถใช้ทดแทนยางธรรมชาติได้ รวมทั้งปัญหาการถูกกีดกันราคาจากประเทศผู้นำเข้า ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งพัฒนาศักยภาพการส่งออกยางพาราของไทยไปสู่อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์แปรรูปยางพาราขั้นสูง ซึ่งนอกจากจะเป็นการเตรียมรับมือกับภาวะการแข่งขันที่มีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้นในอนาคตแล้ว ยังเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ยางพาราของไทยอีกด้วย

ตารางที่ 2 ผลผลิตยางธรรมชาติของประเทศไทยแยกตามประเภท

หน่วย :เมตริกตัน

ปี/เดือน	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	ยางเครพ	อื่นๆ	รวม
2542	1,154,050	623,490	300,299	3,376	73,345	2,154,560
2543	1,123,638	827,409	292,192	9,387	93,861	2,346,487
2544	927,820	858,236	463,909	11,597	57,987	2,319,549
2545	1,099,605	967,205	470,800	13,067	64,427	2,615,104
2546	1,236,683	1,035,358	488,922	8,627	106,415	2,876,005
2547	1,283,245	1,074,345	507,330	8,960	110,413	2,984,293

ตารางที่ 2 (ต่อ)

หน่วย :เมตริกตัน

ปี/เดือน	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	ยางเครพ	อื่นๆ	รวม
2548						
มกราคม	120,165	144,080	70,385	1,030	7,669	343,329
กุมภาพันธ์	92,575	111,090	54,220	790	5,822	264,497
มีนาคม	81,060	97,270	47,475	690	5,094	231,589
เมษายน	70,570	84,680	41,330	605	4,438	201,623
กรกฎาคม	104,425	125,310	61,160	895	6,562	298,352
สิงหาคม	84,950	101,940	49,750	730	5,344	242,714
กันยายน	88,510	106,210	51,840	760	5,556	252,876
ตุลาคม	90,330	108,395	52,910	775	5,689	258,090
พฤศจิกายน	69,940	83,930	40,960	600	4,397	199,827
ธันวาคม	87,910	105,495	51,490	750	5,529	521,174
รวม	1,028,015	1,233,495	602,090	8,800	64,758	2,937,158
2549						
มกราคม	81,236	93,544	56,618	250	14,520	246,168
กุมภาพันธ์	80,296	92,463	55,964	244	14,357	243,324
มีนาคม	87,310	100,538	60,850	265	15,612	264,575
เมษายน	52,624	60,597	36,677	160	9,408	159,466
พฤษภาคม	76,610	88,218	53,395	230	13,700	232,153
มิถุนายน	87,525	100,787	61,000	265	15,653	265,230
กรกฎาคม	112,635	129,700	78,505	340	20,139	341,319
สิงหาคม	89,120	102,625	62,115	270	15,936	270,066
กันยายน	83,400	96,036	58,130	255	14,907	252,728
ตุลาคม	91,650	105,535	63,876	275	16,390	277,726
พฤศจิกายน	94,870	109,245	66,120	290	16,957	287,482

ตารางที่ 2 (ต่อ)

หน่วย : เมตริกตัน

ปี/เดือน	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	ยางเครพ	อื่นๆ	รวม
ธันวาคม	97,930	112,767	68,255	295	17,509	296,756
รวม	1,035,206	1,192,055	721,505	3,139	185,088	3,136,993

ที่มา : สถาบันวิจัยยาง (2550)

ตารางที่ 3 ปริมาณการส่งออกยางแยกตามประเภท

หน่วย : ตัน

ปี	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	อื่นๆ	รวม
2542	1,071,490	540,991	216,845	57,013	1,886,339
2543	1,006,144	808,475	284,671	66,863	2,166,153
2544	870,419	763,282	347,541	60,837	2,042,079
2545	1,049,995	828,561	382,457	93,403	2,354,416
2546	1,149,610	912,600	408,993	102,247	2,573,450
2547	1,003,309	993,504	488,559	142,070	2,627,442
2548					
มกราคม	102,381	103,118	43,580	10,581	259,600
กุมภาพันธ์	89,054	92,985	43,116	8,271	233,426
มีนาคม	85,210	104,742	36,173	7,727	233,852
เมษายน	57,348	88,290	32,085	5,793	183,516
พฤษภาคม	49,550	95,162	33,655	5,152	183,519
มิถุนายน	48,143	95,094	37,675	7,940	188,852
กรกฎาคม	66,149	76,336	42,940	9,529	194,954
สิงหาคม	88,499	97,672	41,544	10,432	238,147
กันยายน	86,545	92,856	42,081	12,299	233,781
ตุลาคม	77,700	78,254	41,968	10,402	208,324
พฤศจิกายน	86,251	85,740	48,763	14,453	235,207

ตารางที่ 3 (ต่อ)

หน่วย : ตัน

ปี	ยางแผ่นรมควัน	ยางแท่ง	น้ำยางข้น	อื่นๆ	รวม
ธันวาคม	84,142	99,078	45,095	10,845	239,160
รวม	920,972	1,109,327	488,675	113,424	2,632,398
2549					
มกราคม	74,674	90,050	50,158	12,814	227,696
กุมภาพันธ์	86,112	88,415	48,374	12,107	235,008
มีนาคม	85,828	98,034	41,909	15,119	240,890
เมษายน	56,905	83,020	39,112	9,905	188,942
พฤษภาคม	56,112	78,453	42,107	15,761	192,433
กรกฎาคม	68,846	93,079	42,040	18,586	222,551
สิงหาคม	80,941	85,861	48,073	19,756	234,631
กันยายน	81,996	87,072	47,274	17,340	233,682
ตุลาคม	84,905	96,876	45,633	16,338	243,752
พฤศจิกายน	100,625	93,759	54,107	24,967	273,458
ธันวาคม	104,836	92,269	52,992	25,380	275,477
รวม	938,984	1,069,345	555,905	207,439	2,771,673

ที่มา : สถาบันวิจัยยาง (2550)

สภาพการปลูกยางในภาคเหนือ

ประการณ์ (2546: 91-92) กล่าวว่า การปลูกยางพาราในปีที่ 1-6 เป็นช่วงของการลงทุนซึ่งยังไม่มีรายได้ เนื่องจากยางพารายังไม่ให้ผลผลิตและยางพาราจะเริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 7 เป็นต้นไป โดยผลผลิตเริ่มมากขึ้นๆจนกระทั่งถึงช่วงระยะเวลาหนึ่งผลผลิตก็จะเริ่มลดลงจนให้ผลผลิตไม่คุ้มค่าใช้จ่ายผันแปรแล้วจึงจะมีการโค่นต้นยางเพื่อเตรียมปลูกยางรุ่นต่อไปและมีการแบ่งช่วงกิจกรรมของการปลูกยางพาราได้ดังนี้

การปลูกยางพาราในปีที่ 1

กิจกรรมการปลูกยางพาราในปีที่ 1 เป็นลักษณะของการเตรียมพื้นที่โดยมีบุกเบิกพื้นที่สำหรับการปลูกยางจากนั้นจึงทำการไถพรวน เพื่อปรับที่ดิน โดยใช้เครื่องจักรเช่นรถแทรกเตอร์ หรือแรงงานคน แล้วจึงทำการวางแนวและขุดหลุมปลูกการวางแนวปลูกเป็นการกำหนดแถวของต้นยางพารา ซึ่งการวางแนวนี้จะขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่และพันธุ์ยางพาราที่ปลูกเป็นหลัก โดยเกษตรกรจะใช้ไม้ปักร่วมกับการชิงเชือก เพื่อวางแนวในการปลูกยางพารา โดยส่วนใหญ่มีระยะในการปลูกระยะ 7 x 2.5 เมตร สำหรับการขุดหลุมจะขุดหลุมกว้าง x ยาว x ลึก เท่ากับ 50 x 50 x 50 เซนติเมตร จากนั้นใส่ปุ๋ยสำหรับรองก้นหลุม สำหรับพันธุ์ยางพาราที่ใช้ส่วนใหญ่นิยมปลูกยางพาราพันธุ์ PRIM 600 ซึ่งจำนวนต้นที่ปลูกต่อไร่ประมาณ 80-120 ต้นต่อไร่

การปลูกยางพาราในปีที่ 2-6

กิจกรรมการปลูกยางพาราในปีที่ 2-6 เป็นการดูแลรักษาเพื่อให้ยางพารามีการเจริญเติบโตดี โดยในปีที่ 2 มีการปลูกซ่อม การใส่ปุ๋ย ปราบวัชพืช และการตัดแต่งกิ่ง ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ได้แก่ ค่าปุ๋ยบำรุง ค่าสารเคมีกำจัดวัชพืช ค่าแรงงานในการฉีดสารเคมี และการใส่ปุ๋ย

การปลูกยางพาราในปีที่ 7

กิจกรรมการปลูกยางพาราในปีที่ 7 ของการปลูกยางพารา นอกจากเกษตรกรจะต้องบำรุงต้นยางตามปกติโดยการใส่ปุ๋ย เกษตรกรจะต้องเตรียมพื้นที่ให้สะอาดสำหรับการกรีดยาง นอกจากนี้ต้องมีการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการกรีดยางและทำแผ่นยาง ซึ่งได้แก่ ถ้วยรองน้ำยาง มีดกรีดยาง ถังเก็บน้ำยาง ถังรวมน้ำยาง ตะก และตระแกรงน้ำยาง โรงเรือน น้ำกรด เป็นต้น ซึ่งอุปกรณ์บางอย่างมีอายุการใช้งานไม่เท่ากัน อุปกรณ์ใดที่หมดอายุการใช้งานก็จะต้องซื้อมาทดแทนอุปกรณ์ที่ต้องเปลี่ยนทุกปี ได้แก่ หม้อแบตเตอรี่ ไม้ปาดยาง หลอดไฟ น้ำกรด อุปกรณ์ที่ต้องเปลี่ยนทุกปีได้แก่ มีดกรีดยาง หินลับมีดหยาบ และอุปกรณ์ที่ต้องเปลี่ยนทุก 3 ปีได้แก่ กระจับองตวงน้ำยาง และพายกวนน้ำยาง อุปกรณ์ที่ต้องเปลี่ยนทุก 10 ปี ได้แก่ ถ้วย และลวดรองน้ำยาง ถังเก็บน้ำยาง ถังรวมน้ำยาง ตะก และเตา อุปกรณ์ที่ต้องเปลี่ยนทุก 25 ปี ได้แก่ ตะแกรงกรองน้ำยาง

การปลูกยางพาราในปีที่ 7-25

กิจกรรมการปลูกยางพาราในปีที่ 7-25 จะเป็นกิจกรรมบำรุงต้นยาง และกิจกรรมในการผลิตแผ่นยางดิบเพื่อจำหน่าย กิจกรรมในการบำรุงต้นยางที่จำเป็นได้แก่ ค่าปุ๋ยบำรุง และค่าแรงในการการปราบวัชพืช จากการสำรวจพบว่าในช่วงที่หลังเปิดกรีดยางเกษตรกรจะใส่ปุ๋ยสูตร 30-5-18 ใส่ต้นยางในปริมาณ 0.5-1.0 กิโลกรัมต่อต้น โดยจะใส่ต้นยางปีละ 2 ครั้ง สำหรับกิจกรรมในการผลิตน้ำยางแผ่นดิบเพื่อจำหน่าย ได้แก่ การกรีดยาง และการทำยางแผ่น ซึ่งจะต้องมีค่าใช้จ่าย

เกี่ยวกับวัสดุสิ้นเปลืองในการทำแผ่นยางคียบ และค่าแรงงานในการกรีดและทำยางคียบ โดยวัสดุสิ้นเปลืองในการทำแผ่นยางคียบ ได้แก่ ค่าน้ำกรด สำหรับในส่วนของกรีดคียบนั้น เกษตรกรจะเริ่มเปิดกรีดคียบเมื่อมีขนาดเส้นรอบวงของลำต้นที่ระดับความสูง 150 เซนติเมตร จากพื้นดิน โดยควรทำการกรีดในช่วงเช้าตั้งแต่เวลา 6.00-8.00 น. เริ่มกรีดคียบในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมกราคมของปีถัดไป ส่วนในช่วงเดือนมกราคมถึงเมษายนเป็นช่วงที่ยางพลาค์ใบจึงไม่มีการกรีดสำหรับค่าแรงในการกรีดคียบและการทำยางแผ่นเป็นแรงงานที่เกิดขึ้นในปีที่ 7-25 โดยผู้จ้างและผู้รับจ้างมักตกลงแบ่งผลประโยชน์ที่ได้จากการขายผลผลิตในอัตราส่วน 60:40 รายได้จึงเปลี่ยนแปลงตามจำนวนผลผลิตที่ขายได้ และจะได้รับเมื่อขายยางแผ่นแล้ว

ค่าใช้จ่ายในการปลูกยางพารา ช่วงอายุยาง 1-6 ปี

ประกาศกรม (2546: 93) ระบุว่า การปลูกยางในเขตพื้นที่แหล่งใหม่ มีค่าใช้จ่ายรวมทั้งสิ้นไร่ละ 6,486 บาท ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. การเตรียมพื้นที่ ได้แก่ การไถพรวน การวางแนวและการขุดหลุมปลูกยาง รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 738 บาท
2. การปลูกต้นยาง ได้แก่ การใส่ปุ๋ยรองก้นหลุม ค่าพันธุ์ยาง ค่าจ้างปลูก รวมค่าใช้จ่าย 1,145 บาท
3. การปลูกพืชคลุมดิน ได้แก่ ค่าเมล็ดพืชคลุม ปุ๋ยพืชคลุมและค่าแรงปลูกพืชคลุมดิน รวมค่าใช้จ่าย 188 บาท
4. การปลูกซ่อม อัตราการปลูกซ่อมในปีที่ 1 ไร่ย่อยละ 20 จำนวน 234 บาท และในปีที่ 2 ไร่ย่อยละ 15 จำนวน 187 บาท รวมค่าใช้จ่าย 421 บาท
5. การปราบวัชพืช ในช่วงต้นยางอายุ 1-6 ปี ค่าใช้จ่ายแรงงานพ่นสารเคมีและใช้แรงงานถาง รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 1,168 บาท
6. การใส่ปุ๋ยในช่วงต้นยางอายุ 1-6 ปี ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยและค่าปุ๋ย รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 1,701 บาท
7. การตัดแต่งกิ่งในปีที่ 1 และ 2 รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 200 บาท
8. การทำแนวกันไฟ ในปีที่ 1-6 รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 900 บาท
9. ค่าเสื่อมอุปกรณ์การเกษตร เช่น จอบ เสียม มีดพรวิน และค่าเครื่องพ่นฉีดยา รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น 28 บาท

3.ยุทธศาสตร์ยางพารา 1 ล้านไร่

ยุทธศาสตร์การพัฒนายางพาราครบวงจร

คณะกรรมการนโยบายยางธรรมชาติ (2542: 1-4) ระบุว่า ยางพารามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศไทย โดยในปี 2541 ทำรายได้ประมาณ 97,000 ล้านบาทและเกี่ยวพันกับชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวสวนยางกว่า 6 ล้านคน เนื่องจากปัจจุบันและอนาคตตลาดยางของโลกจะมีการแข่งขันที่รุนแรงเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนายางของประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหายางพาราให้มีประสิทธิภาพมี 5 ยุทธศาสตร์ 32 มาตรการ กำหนดระยะเวลา 5 ปี 2542-2546 แยกเป็นมาตรการระยะสั้น ปี 2542-2543 และมาตรการระยะปานกลาง ปี 2542-2546 ดังมีสาระสำคัญต่อไปนี้

1.ยุทธศาสตร์ด้านการผลิตยาง

มี 11 มาตรการ โดยแบ่งเป็นมาตรการระยะสั้น 4 มาตรการ และระยะปานกลาง 7 มาตรการ ดังนี้

1. มาตรการระยะสั้น

1.1 สนับสนุนปัจจัยการผลิต และจัดหาสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำให้เกษตรกรชาวสวนยางเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตยางและลดต้นทุนการผลิตยาง

1.2 สนับสนุนการพัฒนาแรงงานฝีมือในสวนยาง เช่น แรงงานการกรีดยาง

1.3 สนับสนุนการพัฒนาและการผลิตยางชนิดอื่นนอกเหนือจากยางแผ่นดิบ และน้ำยางสดของเกษตรกร เพื่อรองรับการขยายตัวของการผลิตยางแท่ง และน้ำยางข้นในอนาคต

1.4 เร่งพัฒนาให้เกษตรกรชาวสวนยางผลิตยางคุณภาพดี ตามความต้องการของตลาดยางด้วยการผลิตยางแท่ง STR 5L, STR 20 และน้ำยางข้นเชิงธุรกิจภายใต้การบริหารในรูปแบบสหกรณ์

2. มาตรการระยะปานกลาง

2.1 สนับสนุนให้เกษตรกรเลือกใช้เทคโนโลยียางพาราที่เหมาะสมกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ เพื่อลดระยะเวลาก่อนกรีดยางให้เหลือ 5 ½ - 6 ปี ในแหล่งปลูกยางเดิม และ 7 ½ ปี ในแหล่งปลูกยางใหม่

2.2 สนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวเป็นสหกรณ์ หรือสถาบันเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคลและดำเนินการเชิงธุรกิจ ได้ด้วยตนเองไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเกษตรกรชาวสวนยางทั่วประเทศ

2.3 สนับสนุนการส่งเสริมรายได้เสริมของเจ้าของสวนยางขนาดเล็กทั้งในระยะก่อนเปิดกรีดและระหว่างกรีด ให้มีรายได้จากการทำสวนยางเพิ่มขึ้นจากเดิม 50,000 บาท/ครอบครัว/ปี เป็น 85,000 บาท/ครอบครัว/ปี

2.4 ดำเนินการจดทะเบียนเกษตรกรชาวสวนยาง และสถาบันเกษตรกรที่เป็นนิติบุคคล ตามเขตการปลูกยาง (Zoning) ที่ได้กำหนดไว้

2.5 การปรับปริมาณการผลิตยางของประเทศให้เหมาะสม ด้วยการลดพื้นที่การปลูกยาง 300,000 ไร่และปลูกแทนด้วยปาล์มน้ำมันสามารถลดปริมาณการผลิตยางของประเทศในปี 2543 ได้ 19,620 ตัน และ 65,400 ตันจากปี 2544 เป็นต้นไป ทำให้อัตราการเพิ่มผลผลิตยางลดลงจากเดิมร้อยละ 7-14 ต่อปี เหลือร้อยละ 3.29 ต่อปี ตลอดจนไม่ขยายพื้นที่ปลูกยางของประเทศ

2.6 สนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ด้านพันธุกรรม การใช้ปุ๋ยเคมี/ปุ๋ยอินทรีย์ การกรีดยาง และการใช้สารเคมีเร่งน้ำยาง ตลอดจนการเกษตรกรรมยางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรชาวสวนยางจากเดิมปีละ 218 กก./ไร่ เป็น ปีละ 250 กก./ไร่

2.7 จัดทำโครงการนำร่องการปลูกยาง เพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมตามมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อม ISO 14000 ขนาดพื้นที่ 50,000-100,000 ไร่

2.ยุทธศาสตร์ด้านอุตสาหกรรมยาง

มี 4 ด้าน โดยแบ่งเป็นมาตรการระยะสั้น 1 มาตรการ และมาตรการระยะปานกลาง 3 มาตรการ ดังนี้

1.มาตรการระยะสั้น

มีการพิจารณาการจัดเก็บและการลดภาษีศุลกากรสารเคมีที่ต้องนำเข้าให้เหมาะสม

2.มาตรการระยะปานกลาง

การเพิ่มประสิทธิภาพการแปรรูปยางดิบของเอกชน การสนับสนุนและช่วยเหลือให้โรงงานแปรรูปยางดิบของเอกชนได้รับการรับรองมาตรฐานสากล เช่น ISO 9000 และ/หรือ ISO 14000 อย่างน้อยร้อยละ 30 ของโรงงานทั้งหมด

พัฒนาการแปรรูปยางแผ่นดิบของประเทศ และกำหนดสัดส่วนการผลิตและการแปรรูป ดังนี้ ยางแผ่น : รมควัน : ยางแท่ง : น้ำยางข้น : ยางชนิดอื่นๆ เป็น 45 : 35 : 15 : 5 ในสัดส่วนของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางนั้น จะเพิ่มการใช้ยางของประเทศจากเดิมร้อยละ 10 ของปริมาณการผลิตเป็นร้อยละ 20 ของปริมาณการผลิต หรือปริมาณ 400,000 ตัน/ปี และเน้นอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางที่ใช้ยางข้นเป็นสำคัญ พร้อมทั้งกำหนดสัดส่วนการใช้ยางในประเทศ ดังนี้ ยางแผ่นรมควัน : ยางแท่ง : น้ำยางข้น : ยางชนิดอื่นๆ เป็น 20 : 25 : 45 : 10

กำหนดและปรับมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ยาง ของประเทศให้เป็นสากลและให้
ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ของตนเองได้

3.ยุทธศาสตร์ด้านอุตสาหกรรมไม้ยางพารา

มี 5 มาตรการ โดยแบ่งเป็นมาตรการระยะสั้น 2 มาตรการ และมาตรการระยะปาน
กลาง 3 มาตรการดังนี้

1.มาตรการระยะสั้น

- การแก้ไขกฎหมายและระเบียบ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม
ไม้ยางพารา
- ให้การบริการการขออนุญาตการตั้งโรงงาน และการส่งออกไม้ยางพารา
เป็น One Stop Service

2.มาตรการระยะปานกลาง

- การปรับปรุงพันธุ์ยางเพื่อพัฒนาคุณภาพ ไม้ยางและการปลูกสร้างสวนยาง
ทั้งเพื่อการผลิตน้ำยางและเนื้อไม้และผลิตปริมาณไม้ได้ไม่น้อยกว่า 55 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่
- สนับสนุนการใช้ผลิตภัณฑ์ไม้ยางในประเทศทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน
- สนับสนุนการจัดทำมาตรฐานระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม ISO14000 และ
ผลิตภัณฑ์สีเขียว (green products)

4.ยุทธศาสตร์ด้านการตลาดยาง

มี 7 มาตรการ โดยแบ่งเป็นมาตรการระยะสั้น 4 มาตรการ และระยะปานกลาง
3 มาตรการดังนี้

1.มาตรการระยะสั้น

- สนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐ ในต่างประเทศมีบทบาทสำคัญในการเพิ่ม
ปริมาณการส่งออกยาง ในตลาดเดิมและตลาดยางใหม่ของไทย
- การพัฒนาการบริการการส่งออกยางเป็นระบบ One Stop Service ใน 5

จังหวัดส่งออกหลักของประเทศ คือ กรุงเทพฯ ชลบุรี ภูเก็ต ยะลา และสงขลา

- สนับสนุนและพัฒนาระบบอนุญาโตตุลาการยางพาราไทย การค้าโลก

ยอมรับ

- การสนับสนุนการสร้างโอกาสการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับยางให้ทุกฝ่าย

อย่างเท่าเทียมกัน

2.มาตรการระยะปานกลาง

- สนับสนุนการพัฒนาาระบบตลาดยางท้องถิ่น โดยการตั้งตลาดกลางยางพารา ระดับภูมิภาคจำนวน 5 แห่ง กระจายในภาคใต้ 2 แห่ง ภาคตะวันออก 1 แห่งและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 แห่ง และเชื่อมโยงระบบบริการเป็นระบบเครือข่าย (computer network system) เป็นระบบราคาขายและมาตรฐานคุณภาพเดียวกัน

- การพัฒนาตลาดกลางยางพารา ให้เป็นตลาดแลกเปลี่ยนยางไทย (Thailand rubber exchange) เพื่อซื้อขายยางล่วงหน้าและผลัดกันให้ไทยเป็นตลาดกลางยางที่สำคัญของโลก

- สนับสนุนการวิจัยเสถียรภาพราคาขาย ด้วยการสร้างคลังสินค้าที่กำหนดให้ภาครัฐมีคลังสินค้าความจุประมาณ 200,000 ตัน หรือร้อยละ 10 ของปริมาณการผลิตยางของประเทศ ด้วยการสร้างโกดังเพิ่มอีก 134,800 ตัน จากเดิมที่มีอยู่ 65,200 ตัน และถึงเก็บน้ำยางข้น (installation) อีก 20,000 ตัน

5.ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารงานภาคยาง

มี 5 มาตรการ โดยแบ่งเป็นมาตรการระยะสั้น 4 มาตรการ และมาตรการระยะปานกลาง 1 มาตรการ

1.มาตรการระยะสั้น

- การตั้งคณะกรรมการการยางแห่งประเทศไทย โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นประธานและกรรมการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิ รวม 28 ท่าน (สัดส่วน 7: 7: 7: 7) เพื่อกำหนดนโยบายและแผนงานยาง

- รวมองค์การสวนยาง และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางเป็นองค์การยางแห่งประเทศไทยเป็นรัฐวิสาหกิจดำเนินกิจการครบวงจรและการปรับภารกิจและหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐการให้เป็นเอกภาพและลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการบริหาร/การจัดการยาง

- การปรับภารกิจของรัฐให้สอดคล้องและสนับสนุนกิจการยางพาราภาคเอกชน

- ปรับบทบาทของประเทศไทยในองค์การยาง ระหว่างประเทศทุกองค์กรที่

เป็นสมาชิกและเป็นผู้นำกลุ่มประเทศผู้ผลิตยาง

2.มาตรการระยะปานกลาง

- ตั้งกองทุนพัฒนายางและผลิตภัณฑ์ยางในงบเริ่มแรก 5,000 ล้านบาทให้บริหารเป็นองค์การอิสระ

นโยบายยางพารา

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (2547: 24) ระบุว่า ตามที่ประเทศไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซียได้ตกลงความร่วมมือในการพัฒนาธุรกิจยางใน 3 ประเทศ นั้นมีเป้าหมายเพื่อยกระดับราคาขายให้สูงขึ้นทั้ง 3 ประเทศจึงได้จัดตั้งองค์กรความร่วมมือด้านยางระหว่าง 3 ประเทศ (International Tripartite Rubber Organization –ITRO) เพื่อกำหนดมาตรการและดำเนินงานร่วมกันให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว รวมทั้งภาคเอกชนด้านยางพาราได้รวมตัวกันจัดตั้งพันธมิตรทางการค้าของผู้ส่งออกยาง 3 ประเทศ (tripartite rubber business alliance) คือ ไทย มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ซึ่งประกอบด้วย สมาคมยางพาราไทย ตลาดแลกเปลี่ยนยางมาเลเซีย สหพันธ์สมาคมยางมาเลเซียและสมาคมยางอินโดนีเซีย เพื่อ

1. สนับสนุนและร่วมมือกับภาครัฐในการพัฒนาธุรกิจยางใน 3 ประเทศ
2. จัดตั้งองค์กรที่ไม่เป็นทางการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นอย่างอิสระตรงไปตรงมาในการร่วมมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ 3 ประเทศ
3. กระตุ้นสมาชิกในการดำเนินงานร่วมกันในการพัฒนาตลาดยางและส่งออกเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ผลิตรายในภาพรวม
4. ให้คำแนะนำและหารือเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติทางการค้าที่สามารถใช้ได้อย่างยุติธรรม และได้มาตรฐานตามระบบการค้าอย่างทั่วไปที่ผู้ซื้อขายรับเพื่อประโยชน์ร่วมกันของสมาชิกรวมทั้งการร่วมหารือในการแก้ปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นจากการทำธุรกิจยาง

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงราย (2546: 6) กล่าวว่ารัฐบาลได้มองปัญหาเรื่องยางพาราแบบบูรณาการได้ข้อตกลงจะยุบหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับยาง ได้แก่ 1) สถาบันวิจัยเกษตรวิชาการเกษตร 2) องค์กรสวนยางและ 3) สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ทั้ง 3 หน่วยงานเป็นองค์กรเดียวกันเป็นองค์กรใหม่ คือ การยางแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจจะต้องออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งยุบรวม 3 หน่วยงานนั้นเข้าด้วยกันโดยรวม ทรัพย์สินและบุคลากร ภาพรวมการปรับการทำงานของ 3 หน่วยงานยุบรวมผลการดำเนินงานข้างหน้าจะต้องเป็นบวกและต้องสร้างความเข้มแข็งตั้งแต่เริ่มต้น ส่วนที่เป็นหนี้สินที่สะสมที่เกิดจากนโยบายของรัฐบาลที่สืบเนื่องมาหลายรัฐบาลในการแทรกแซงราคาขายพารา บางส่วนต้องตัดออกเพื่อให้การยางแห่งประเทศไทยได้เป็นองค์กรที่เข้มแข็งโดยได้ตรวจสอบบัญชีของการค้าขายยางทั้งหมด และได้ใช้หนี้สินให้ธนาคารกรุงไทยไปบางส่วนทำให้หนี้สินที่มีอยู่ลดลงมา หลังจากที่ได้มีการรวม 3 หน่วยงานและได้มีการปรับการตลาดเสียใหม่ทำให้ราคาขายพาราดีขึ้น

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2546: 2) กล่าวว่า โอกาสในการขยายปริมาณการผลิตยางพาราโลก ในช่วงปี พ.ศ. 2539-2545 โลกมีอัตราการขยายตัวการใช้ยางเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 2.6 ต่อปี ในขณะที่อัตราการขยายตัวของการผลิตขยายตัวเพียงร้อยละ 2.04 ต่อปี สามารถคาดการณ์ได้ว่าถ้าสถานการณ์ยังเป็นเช่นปัจจุบันในปี 2551 โลกจะขาดยางอย่างน้อย 41,000 ตัน และขาดเพิ่มมากขึ้นในปีต่อไป โดยเฉพาะประเทศจีนได้พัฒนาเศรษฐกิจซึ่งมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีการใช้ยางมากที่สุดของโลกส่วนประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซียและเวียดนามในฐานะประเทศผู้ผลิตอันดับที่ 2 ที่ 3 และที่ 4 ตามลำดับ ทั้งสองประเทศได้ลดพื้นที่ปลูกยางพาราและมีเป้าหมายการขยายพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันมากกว่ายางพาราเพราะให้ผลตอบแทนสูงกว่า และประเทศเวียดนามแม้ว่า มีอัตราการขยายตัวของผลผลิตร้อยละ 5-6 ต่อปี แต่มีขีดจำกัดเรื่องการขยายพื้นที่ในแหล่งปลูกยางใหม่ทางตอนกลางเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับปลูกกาแฟ ดังนั้นผลผลิตยางของเวียดนามจะเพิ่มจาก 350,000 ตัน เป็น 450,000 ตัน เท่านั้น

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น เห็นได้ว่าประเทศไทยมีศักยภาพในการเพิ่มผลผลิตให้ตรงและสอดคล้องกับความต้องการใช้ยางพาราของโลกและการขยายพื้นที่ปลูกยางพารา 1 ล้านไร่ ไม่มีผลกระทบต่อความร่วมมือด้านยางระหว่างประเทศไทย มาเลเซียและอินโดนีเซีย เนื่องจากตามข้อตกลง Bali Declaration 2001 กำหนดลดปริมาณการผลิตลงร้อยละ 4 ต่อปี ในระหว่างปี 2545-2546 และลดปริมาณการส่งออกลงร้อยละ 10 ต่อปี ในปี 2545 แต่โครงการปลูกยางพาราใหม่เริ่มปลูกยางปี 2547 จะให้ผลผลิตในปี 2554 ดังนั้นรัฐบาลจึงได้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2533 เฉพาะเรื่องสวนยางที่อยู่ในป่าสงวนแห่งชาติและมีมติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมป่าไม้กำหนดเงื่อนไขและหลักเกณฑ์การอนุญาตเข้าทำประโยชน์เฉพาะสวนยางข้างต้นต่อไปและยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2542 ที่กำหนดให้ขยายพื้นที่ปลูกยางของประเทศไม่เกิน 12 ล้านไร่ โดยให้ขยายพื้นที่ปลูกยางใหม่ในแต่ละปีได้เท่ากับพื้นที่ปลูกยางที่ลดลงในแหล่งปลูกยางเดิมและไม่ควรปลูกยางใหม่ในภาคเหนือและมีมติไม่จำกัดพื้นที่ปลูกยางและให้ขยายพื้นที่ปลูกยางได้ตามความต้องการของตลาดในทุกภาคของประเทศในพื้นที่ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตรกำหนดเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางพร้อมกับอนุมัติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมวิชาการเกษตรดำเนินโครงการปลูกยางพาราเพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในแหล่งปลูกยางใหม่ระยะที่ 1 ปี 2547-2549

โครงการปลูกยางพารา

โครงการปลูกยางพาราเพื่อยกระดับรายได้และความมั่นคงให้แก่เกษตรกรในแหล่งปลูกยางใหม่ ระยะที่ 1 พื้นที่ปลูกยาง 1,000,000 ไร่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 700,000 ไร่ และภาคเหนือ 300,000 ไร่ ระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี (2547-2549) และการแก้ปัญหาที่ปลูกยางพาราในเขตพื้นที่ป่าไม้ได้รับความเดือดร้อน

ตารางที่ 4 พื้นที่ปลูกยางใหม่

หน่วย: ไร่

ปี	ตะวันออกเฉียงเหนือ	เหนือ	รวม
2547	140,000	60,000	200,000
2548	210,000	90,000	300,000
2549	350,000	150,000	500,000
2547-49	700,000	300,000	1,000,000

ที่มา: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2546: 9)

หลักเกณฑ์

1. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแต่ละราย ต้องมีที่ดินเป็นของตนเองหรือที่อยู่ในที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ไม่น้อยกว่ารายละ 7 ไร่ (แปลงกริด) แต่ไม่เกิน 30 ไร่ กรณีเกษตรกรมีที่ดินไม่ถึง 7 ไร่ ให้เสนอกรมวิชาการเกษตรพิจารณาความเหมาะสมเป็นรายๆ ไป

2. พื้นที่ปลูกยางแต่ละราย ต้องอยู่ในเขตปลูกยางที่กรมวิชาการเกษตรกำหนด

3. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางจะได้รับความช่วยเหลือ ดังนี้

- ค่าพันธุ์ยางเป็นต้นยางช้างสูง 90 ต้น/ไร่ ต้นละ 16 บาท เป็นเงิน 1,440 บาท/ไร่ โดยจัดให้ในปีแรก

- สิ้นเชื่อเป็นค่าวัสดุและค่าแรงงานในการทำสวนยางเป็นเงิน 5,360 บาท/ไร่ แบ่งจ่ายเป็นงวด ในระยะเวลา 6 ปี ตามหลักเกณฑ์ที่สำนักกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางกำหนด

การเตรียมพันธุ์ยาง

1.กรมวิชาการเกษตร เป็นผู้จัดหาพันธุ์ยางเป็นต้นยางชำถุง ขนาด 1 ถักร ในราคาค้นละ 16 บาท เป็นราคา ณ แปลงเพาะชำต้นยาง

2.กรมวิชาการเกษตรจะกำหนดศูนย์กระจายพันธุ์ยาง เพื่ออำนวยความสะดวกต่อเกษตรกรที่จะมารับพันธุ์ยางไปปลูกโดยกำหนดศูนย์มีต้นยางชำถุงไม่น้อยกว่า 555,000 ต้นต่อศูนย์

3.กรมวิชาการเกษตรจะกำหนดพันธุ์ยางที่ใช้ปลูกทั้ง โครงการและศูนย์ผู้ตรวจสอบความถูกต้องตามพันธุ์ยาง ณ แปลงผลิตพันธุ์ยาง

ปริมาณและราคาพันธุ์ยางที่ผลิต

พันธุ์ยางที่ใช้ปลูกในพื้นที่ 1,000,000 ไร่ ต้องผลิตต้นยางชำถุงทั้งสิ้น 90 ล้านต้น วงเงินที่ใช้ 1,440 ล้านบาท (ยางชำถุงต้นละ 16 บาท) แยกเป็นรายปี ดังนี้

- 1.ปี 2547 จำนวน 18 ล้านต้น เป็นเงิน 288 ล้านบาท
- 2.ปี 2548 จำนวน 27 ล้านต้น เป็นเงิน 432 ล้านบาท
- 3.ปี 2549 จำนวน 45 ล้านต้น เป็นเงิน 720 ล้านบาท

วิธีดำเนินงาน

1. กรมวิชาการเกษตร และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางกำหนดแผนการตรวจรับและส่งมอบพันธุ์ยาง ณ ศูนย์กระจายพันธุ์ยาง

2. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางรับพันธุ์ยางจากศูนย์กระจายพันธุ์ยาง เพื่อจ่ายให้แก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

3. สำนักงานสงเคราะห์การทำสวนยางร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ กำหนดจ่ายสินเชื่อโดยแบ่งจ่ายเป็นงวด ๆ ตามหลักการปฏิบัติของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

4. สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง เป็นหน่วยงานหลักในการฝึกอบรมเกษตรกร การควบคุม การตรวจสอบ และการประเมินผลการปลูกยางของโครงการ และกรมวิชาการเกษตรเป็นหน่วยงานสนับสนุนด้านวิชาการ

กำหนด คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข ดังนี้

1.คุณสมบัติของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยาง

1.1 เป็นบุคคลธรรมดา สัญชาติไทย

1.2 มีที่ดินเป็นของตนเองหรือเป็นที่ดินที่รัฐจัดสรรให้ หรือที่ดินที่เช่าจากรัฐ และมีหลักฐานแสดงการครอบครองหรือแสดงกรรมสิทธิ์ หรือเอกสารสิทธิ์ หรือสัญญาเช่าซึ่งราชการออกให้

2.หลักเกณฑ์ในการช่วยเหลือ

2.1 ที่ดินต้องอยู่ในเขตเหมาะสมสำหรับการปลูกยางและเป้าหมายที่กรมวิชาการ เกษตร (กวก.)

2.2 พื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกยางใน 30 ตารางกิโลเมตร ต้องมีพื้นที่ปลูกยาง รวมของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางไม่น้อยกว่า 5,000 ไร่

2.3 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางที่ไม่เคยมีสวนยางมาก่อนจะได้รับอนุมัติ ให้ปลูกยางรายละไม่น้อยกว่า 7 ไร่ และไม่เกิน 30 ไร่ กรณีเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยาง เคยมีสวนยางมาก่อนจะได้รับอนุมัติให้ปลูกยางตามจำนวนเนื้อที่ซึ่งเมื่อรวมกับเนื้อที่สวนยางที่มีอยู่ แล้วต้องไม่เกิน 30 ไร่

2.4 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางจะได้รับต้นยางชำถุงจำนวน 90 ต้น/ไร่ ที่ กรมวิชาการเกษตรเป็นผู้จัดสรรให้สำหรับการส่งมอบและการรับมอบต้นยางชำถุงข้างต้นให้ เป็นไปตามแผนการกระจายต้นยางชำถุงที่กรมวิชาการเกษตรและสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การ ทำสวนยาง (สทย.) กำหนด

2.5 ให้ สทย. เป็นผู้กระจายและแจกจ่ายต้นยางชำถุงตามข้อ 2.4 ให้เกษตรกร ผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยาง

2.6 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา มีสิทธิได้รับสินเชื่ออัตราดอกเบี้ย ต่ำจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ในวงเงินกู้ไม่เกิน 5,360 บาทต่อไร่ โดยแบ่งจ่าย เป็นงวดๆ ในระยะ 6 ปี ตามหลักเกณฑ์ การจ่ายเงินกู้ที่ สทย. กำหนด

2.7 ให้ สทย. เป็นหน่วยงานหลักในการให้คำแนะนำวิชาการการปลูกยาง การ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการปลูกยาง และการดูแลรักษาสวนยาง ตลอดจนระยะเวลาเข้าร่วมโครงการปลูก ยาง โดยมี กวก. เป็นหน่วยงานสนับสนุนทางวิชาการ และกรมส่งเสริมการเกษตร (กสค.) เป็น หน่วยงานสนับสนุนการจัดเกษตรกร

2.8 ให้ สทย. กวก. กสค. และกรมส่งเสริมสหกรณ์ (กสส.) เป็นผู้ร่วมให้การสนับสนุน การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาด้านการผลิต แปรรูปและการตลาด

3.การสมัครเข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา

3.1 เกษตรกรสมัครเข้าร่วมโครงการปลูกยางตามแบบที่กำหนด และยื่นต่อ หน่วยงานของ สทย. กวก. กสค. กสส. และเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติการเคลื่อนที่ (Mobile Unit) ใน ตำบล อำเภอ และจังหวัดที่กำหนดเป็นพื้นที่เหมาะสมสำหรับการปลูกยาง

3.2 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยาง ต้องแสดงหลักฐานบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้ใช้แทนบัตรประจำตัวประชาชนและหลักฐานแสดง กรรมสิทธิ์หรือ สิทธิการครอบครองหรือสัญญาเช่าซึ่งทางราชการออกให้ในที่ดินที่ขอเข้าร่วมโครงการปลูกยางมา แสดงต่อเจ้าหน้าที่ที่รับสมัครตามข้อ 3.1 เพื่อรวบรวมส่งให้ สกย. ตรวจสอบความถูกต้องและ ครบถ้วนของหลักฐานและใบสมัครและคุณสมบัติของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯตามข้อ 2.3 และให้ สกย. รวบรวมหลักฐานกรรมสิทธิ์และครอบครองที่ดินส่งให้จังหวัดหรือคณะกรรมการที่จังหวัด แต่งตั้งเป็นผู้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องของหลักฐาน

3.3 เมื่อ สกย. และจังหวัดดำเนินการตามข้อ 3.2 เรียบร้อยแล้วให้ส่งมอบหลักฐาน และเอกสารให้ กวก. เพื่อดำเนินการตรวจสอบตาม ข้อ 2.1 และ ข้อ 2.2

4. ขั้นตอนในการพิจารณาให้เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา

4.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ และผ่านการพิจารณา ตามข้อ 3.3 กวก. จะ นำเสนอคณะกรรมการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการปลูกยางเพื่อยกระดับรายได้และความ มั่นคงให้เกษตรกรในแหล่งปลูกยางใหม่ระยะที่ 1 เพื่อพิจารณาและเสนอกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์อนุมัติ

4.2 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะประกาศรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยาง ภายในเดือนธันวาคม 2546

4.3 สกย. จัดปฐมนิเทศชี้แจงและการฝึกอบรมข้อปฏิบัติของโครงการฯและการ ปลูกยางให้เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการฯ ตามข้อ 4.2 และมอบประกาศนียบัตรและ หนังสือ ประจำตัวผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยาง เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการช่วยเหลือจากโครงการฯ

4.4 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางนำประกาศนียบัตรและหนังสือประจำตัว ตามข้อ 4.3 ยื่นกู้เงินจาก ธกส.

5. เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการปลูกยาง

5.1 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางต้องนำยางชำถุงที่ได้รับตาม ข้อ 2.4 และ ข้อ 2.5 ไปปลูกในที่ดินที่ได้รับอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการฯ เท่านั้นและต้องปฏิบัติตาม ระเบียบ หลักเกณฑ์ การปลูกยางที่ สกย. กำหนด และต้องปฏิบัติตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่ สกย. แนะนำหาก ไม่ปฏิบัติตามจะระงับการช่วยเหลือ และสงวนสิทธิที่จะเรียกเงินค่าพันธุ์ยางคืนรวมทั้งต้องคืนเงินที่ ใช้ไปแล้วให้ ธกส. และขึ้นบัญชีเป็นผู้ไม่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เกี่ยวกับยางพาราจาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในโอกาสต่อไป

5.2 เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางต้องอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการควบคุม ตรวจสอบ ติดตามประเมินผลการปลูกยางของผู้เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา

ประวัติสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง

ทศวรรษแรก (ปี 2503-2513) สร้างความเชื่อมั่นแก่ชาวสวนยาง

การดำเนินงานในทศวรรษแรก สมัยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมีสำนักงานส่วนภูมิภาคตั้งอยู่ในเขตปลูกยางหนาแน่นในภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 เขต ได้แก่ ภูเก็ต นครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา และจันทบุรี มีขุนวิจิตรพาหนการเป็นผู้อำนวยการคนแรกดำรงตำแหน่งระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2504 – 30 กันยายน 2508 คณะทำงานชุดแรกเป็นพนักงานที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านการเกษตรจำนวน 11 คนเป็นหลัก ทำงานทั้งด้านภาคสนามและการเงินการบัญชี ซึ่งพนักงานชุดแรกนี้ต่อมาได้เป็นผอ.สกย. ถึง 3 คน คือนายณรงค์ สุจร นายสมศักดิ์ โรหิตร์ตันะ และนายเสวต ทองรัมย์หลังจากนั้นอีกประมาณ 5-6 เดือน จึงมีพนักงานด้านการเกษตรและด้านการเงินและบัญชีเข้ามาปฏิบัติงานเสริมอีก 25 คน ทำให้การสงเคราะห์ดำเนินการได้รวดเร็ว และคล่องตัวยิ่งขึ้นด้วยความที่งานด้านการสงเคราะห์เป็นงานใหม่ของประเทศไทย การทำงานในยุคเริ่มต้นจึงประสบความสำเร็จความลำบากในการทำความเข้าใจกับประชาชนพอสมควร แต่ด้วยความมุ่งมั่นและอุดมการณ์อันแรงกล้าที่จะพลิกสถานการณ์การผลิตยางของประเทศ และนำมาซึ่งความอยู่ดีกินดีของชาวสวนยางในขณะนั้น ทำให้เกษตรกรเข้าใจในเหตุผลและประโยชน์ที่จะได้รับในที่สุด อีกทั้งให้ความเชื่อมั่นและไว้วางใจเป็นอย่างสูงอย่างที่ไม่มียุทธศาสตร์ราชการใดเคยได้รับมาก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่พนักงาน สกย. ต้องจดจำไว้เป็นพิเศษ คือในช่วงปี 2505 หลังจากก่อตั้ง สกย. เพียง 2 ปีเศษได้เกิดวาทภัยครั้งใหญ่ที่ จ. นครศรีธรรมราช ส่งผลให้ประชาชนต้องประสบความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน สกย. ได้ระดมพนักงานจำนวนมากไปช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางที่ประสบภัยพิบัติอันร้ายแรงอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน พนักงาน สกย. ทั้งหมดต่างเร่งเข้าไปในพื้นที่ ระดมพลังทุ่มเทความสามารถที่มีอยู่ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้เกษตรกรผู้ประสบภัยเหล่านั้นอย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย แม้ทุกคนจะทุกข์กายแต่ต่างสุขใจและภาคภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือสังคมอย่างเต็มกำลัง ทำให้ชื่อเสียงของ สกย. โดดเด่นขึ้นมาอยู่ในความทรงจำของชาวสวนยางพาราทั่วไป

ในช่วงปลายทศวรรษ เมื่อผู้อำนวยการคนใหม่คือนายชูป มุนิกานนท์ เข้ามาสานงานต่อ ราวปลายปี 2508 จึงขยายการบริการจากเขตสงเคราะห์ข้าง 6 เขต เป็นสำนักงานกองทุนสงเคราะห์ข้างจังหวัดรวม 12 จังหวัดในปี 2511 คือ จันทบุรี ระยอง ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุง สงขลา ยะลา และนราธิวาส ทั้งนี้เพื่อให้การบริการเกษตรกรรมเป็นไปอย่างทั่วถึงและครอบคลุมพื้นที่ปลูกยางได้มากที่สุดเงินที่ใช้ในการสงเคราะห์และบริหารงานของสกย. ในทศวรรษนี้ ใช้จากเงินสงเคราะห์รับ (CESS) ทั้งหมด ซึ่งสามารถให้การสงเคราะห์ได้ปีละประมาณ 22,000-77,000 ไร่

ทศวรรษที่ 2 (ปี 2514-2523) ยุคทองของ สกย.

จากความสำเร็จของชาวสวนยางที่ปลูกแทนรุ่นแรกๆ ทำให้ชาวสวนยางตื่นตัวให้ความสนใจ ขอปลูกแทนในอัตราที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปีอย่างรวดเร็ว เงินสงเคราะห์ที่ได้รับในแต่ละปีไม่สามารถตอบสนองความต้องการชาวสวนยางได้ทัน รัฐบาลจึงกู้เงินจากธนาคารโลก 50 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และจากบริษัทพัฒนาแห่งเครือจักรภพ (CDC) 3.4 ล้านดอลลาร์ถึง เพื่อนำไปสมทบกับเงินสงเคราะห์สำหรับใช้จ่ายในการเร่งรัดการปลูกแทนให้ได้ปีละ 132,500 ไร่ รวม 1 ล้านไร่ ในระยะเวลา 4 ปี (2520-2523) ในช่วงทศวรรษนี้เองได้ย้ายสำนักงานใหญ่จากกระทรวงเกษตรฯ มาตั้งอยู่เลขที่ 67/25 ถนนบางกอกน้อย-คลังชั้น (ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นถนนบางขุนนนท์) แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ จนกระทั่งปัจจุบันการดำเนินการในทศวรรษนี้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างดียิ่งมีจำนวนพนักงานเพิ่มขึ้นตามปริมาณงานของ สกย. ที่ขยายออกไป มีการนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาเสริมการบริการและการบริหารงาน เมื่อปลายปี 2521 และมีการพัฒนางานด้านการให้การสงเคราะห์ รวมทั้งปรับปรุงระบบบริหารและบริการ เช่น การอบรมเจ้าของสวนสงเคราะห์ขึ้นอีกหลายด้าน

ทศวรรษนี้ถือได้ว่าเป็นช่วงของการเร่งรัดงานปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดีให้รวดเร็วยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้เจ้าของสวนยางมีความเป็นอยู่ดีขึ้น สามารถให้การสงเคราะห์ได้รวมทั้งสิ้น 921,931 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 92 ของเป้าหมาย และนำเงินกู้ที่เหลือไปสมทบให้การสงเคราะห์ในปี 2524 ผู้นำองค์กรหรือผู้อำนวยการ สกย. ในทศวรรษนี้มีด้วยกัน 3 ท่าน คือ ดร.พิศ ปัญญาลักษณ์ (1 ตุลาคม 2515 - 17 มกราคม 2520) ดร.กมล ชาญเลขา (1 มีนาคม 2520 - 30 กันยายน 2521) และ นายณรงค์ สุจร (1 ตุลาคม 2521 - 1 เมษายน 2533) ซึ่งเป็นพนักงานชุดแรกที่ทำงานกับ สกย.

ทศวรรษที่ 3 (ปี 2524-2533) ยุคขยายตัวขององค์กร

ด้วยผลงานที่ดีเด่นในทศวรรษที่ผ่านมา รัฐบาลเห็นความสำคัญของการปลูกแทนมากขึ้น จึงกู้เงินจากธนาคารโลก 141.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และจากบริษัทพัฒนาแห่งเครือจักรภพ (CDC) 15 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ อีกเป็นครั้งที่ 2 มาสมทบกับเงินสงเคราะห์สำหรับใช้จ่ายในการให้การสงเคราะห์ปลูกแทนโดยกำหนดเป้าหมาย 1.25 ล้านไร่ ในระยะเวลา 4 ปี (2525-2528) เพื่อให้การเร่งรัดการสงเคราะห์มีความต่อเนื่อง ปรากฏว่าสามารถให้การสงเคราะห์ได้รวม 1.20 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 96 ของเป้าหมาย และได้นำเงินกู้ที่เหลือไปสมทบให้การสงเคราะห์ในปี 2529 อีก 265,763 ไร่ การเร่งรัดการปลูกแทนที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนยางมีความเป็นอยู่ดีขึ้น และต้องการเร่งรัดให้สวนยางเก่าหมดไปจากประเทศไทยโดยเร็วตามลำดับ รัฐบาลจึงได้กู้เงินเป็นครั้งที่ 3 จากธนาคารโลก 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และจากบริษัทพัฒนาแห่งเครือจักรภพ (CDC) 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อสมทบกับเงินสงเคราะห์สำหรับนำมาใช้จ่ายในการให้การสงเคราะห์ปลูกแทนในเป้าหมาย 1.25 ล้านไร่ ระยะเวลาดำเนินการ 4 ปี (2530-2533) ปรากฏว่าสามารถให้การสงเคราะห์ได้ 0.98 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 78 ของเป้าหมาย และได้นำเงินกู้ที่เหลือไปสมทบให้การสงเคราะห์ในปี 2534

หลังจากสิ้นสุดการเร่งรัดการปลูกแทนตามโครงการเงินกู้ในปี 2533 ทำให้มีพื้นที่ปลูกแทนด้วยยางพันธุ์ดีรวมถึง 5 ล้านไร่ ผลผลิตยางเฉลี่ยรวมของประเทศสูงเป็นไร่ละ 115 กิโลกรัม ช่วงปลายทศวรรษนี้ สกย. จึงได้รับมอบหมายภารกิจเพิ่มเติม ด้วยการขยายการปลูกยางพันธุ์ดี ไปยังพื้นที่ใหม่ที่ไม่เคยมีสวนยางมาก่อน ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามมาตรา 21 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางโดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2532 ให้ สกย. ดำเนินการทุนสงเคราะห์ปลูกยางแก่เกษตรกรภูมิภาคนี้ ในเป้าหมาย 156,250 ไร่ ระยะเวลา 5 ปี (2532-2536) เป็นการสนับสนุนโครงการอีสานเขียวของรัฐบาลในสมัยนั้น

ด้านการบริการ สกย. จัดตั้งสำนักงานฯ จังหวัดเพิ่มขึ้นจากเดิม 12 จังหวัด อีก 4 จังหวัด ได้แก่ จ. พังงา ชุมพร ปัตตานี และขอนแก่น รวม 16 จังหวัด ส่วนสำนักงานกลาง ได้มีการขยายงานระดับฝ่ายออกเป็น 7 ฝ่าย 32 สำนักงาน และ 2 ศูนย์ มีจำนวนพนักงานถึง 2,110 คน นอกจากนี้ สกย. ยังได้ให้การช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยางที่ประสบภัยธรรมชาติจากกรณีพายุเกย์ที่ชุมพร ระนอง และประจวบคีรีขันธ์ ให้ปลูกยางพันธุ์ดีทดแทนตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2533 รวมเนื้อที่ 74,108 ไร่

ด้านความช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบอุทกภัย สกย. ให้การสงเคราะห์แก่ผู้ประสบภัยที่บ้านกระทุง อ. พิปูน จ. นครศรีธรรมราช เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2531 โดยแบ่งการ

ช่วยเหลือออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกอพยพครอบครัวเกษตรกรจำนวน 141 ครอบครัว ไปตั้งถิ่นฐานปลูกยางที่ ต.ดินอุดม กิ่ง อ.ลำทับ จ.กระบี่ และกลุ่มที่ 2 อพยพเกษตรกรจำนวน 168 ครอบครัว ไปปลูกยางที่นิคมสร้างตนเองควนกาหลง อ.ควนกาหลง จ.สตูล ซึ่งเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มได้รับการจัดสรรที่ดินให้ครอบครัวละ 15 ไร่ เพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัย 1 ไร่ และปลูกยาง 14 ไร่ โดย สกย.ให้การสงเคราะห์แบบให้เปล่า 2 ปีครึ่ง และหลังจากนั้นเกษตรกรต้องกู้เงินจากแหล่งอื่นมาดำเนินการต่ออีก 5 ปี จนครบ 7 ปีครึ่ง ส่วน สกย. ยังคงให้การสนับสนุนด้านวิชาการตลอดระยะเวลาการสงเคราะห์

อนึ่งในช่วงปลายทศวรรษ สกย. ยังดำเนินโครงการ สิ้นเชื่อการเกษตรและปลูกยางพาราแทนมันสำปะหลัง (Agricultural Credit Project For Seasonal Lending and Rubber Planting) ร่วมกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ภายใต้ความช่วยเหลือทางการเงินจากกลุ่มประชาคมยุโรป (EU) โดย สกย. ให้บริการตรวจสอบและให้ความรู้ทางด้านวิชาการแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีเป้าหมายปลูกยางทดแทนมันสำปะหลังในภาคตะวันออก จำนวน 96,230 ไร่ ระยะเวลา 5 ปี (2530-2534) ผู้อำนวยการในทศวรรษนี้ได้แก่นายณรงค์ สุจร (1 ตุลาคม 2521 – 1 เมษายน 2533) และนายพาสกร จรุงรัตน์ (1 ตุลาคม 2534 – 30 กันยายน 2537)

ทศวรรษที่ 4 (ปี 2534-ปัจจุบัน) ทศวรรษแห่งการพัฒนา

กาลเวลาได้เดินผ่านพ้นไป 3 ทศวรรษแต่สิ่งที่ยังคงดำรงอยู่ในทศวรรษที่ 4 และจะดำเนินอย่างต่อเนื่องคือ การให้การสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรภายใต้ปณิธาน “ผลผลิตเพิ่มหลายเท่าตัว ยังประโยชน์สุขต่อเกษตรกรอีกทั้งเพิ่มพลังเศรษฐกิจของชาติ กองทุนสงเคราะห์การทาสวนยางจึงมุ่งช่วยปลูกแทนด้วยพืชพันธุ์ดี” ผลการปลูกแทนในรอบ 3 ทศวรรษที่ผ่านมาส่งผลให้ผลผลิตยางพารารวมทั้งประเทศสูงขึ้นจนเป็นประเทศที่มีผลผลิตยางธรรมชาติและส่งออกอันดับ 1 ของโลก แต่ปัญหาและอุปสรรคที่ สกย. พบเห็นคือรายได้ของเจ้าของสวนยางลดน้อยลงไปกว่าที่ควรจะได้รับ และจะต้องรีบเร่งขจัด การกรีดยังไม่ถูกวิธี ขาดการบำรุงรักษาสวนยางที่ดี และไม่มีเสถียรภาพทางด้านราคา ทศวรรษที่ 4 สกย. จึงมุ่งเน้นการแก้ปัญหาดังกล่าว นอกเหนือจากการเพิ่มผลผลิตน้ำยางให้มากขึ้นด้วยการลดต้นทุนการผลิตเช่น การถ่ายทอดเทคโนโลยีการกรีดยกหลักวิชาการให้กับเจ้าของสวนยางสงเคราะห์ เพราะวิธีการกรีดยกของลำต้นอย่างถูกหลักวิชาการเท่านั้น ที่ช่วยเพิ่มระยะเวลากรีดยกเก็บผลผลิตได้นานยิ่งขึ้นและคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนเสถียรภาพด้านราคายาง สกย. ได้ดำเนินการเปิดตลาดประมูลยางพาราในระดับท้องถิ่น ให้เกษตรกรมีสถานที่จำหน่ายผลผลิตในราคาที่เป็นธรรม และใช้เป็นจุดแทรกแซงตลาดยางพาราในช่วงที่ราคาตกต่ำตามที่รัฐบาลมอบหมายกระจายทั่วทุกพื้นที่ปลูกยางหนาแน่น ส่วนการพัฒนาเจ้าของสวน

สงเคราะห์ซึ่งเป็นงานอีกประเภทหนึ่งที่ สกย.ดำเนินการเพื่อสนับสนุนโครงการสงเคราะห์ปลูกยาง ได้แก่ สนับสนุนให้ชาวสวนยางพาราเกิดการรวมเป็นกลุ่มพัฒนาสวนสงเคราะห์ ร่วมกันผลิตยางแผ่นคุณภาพดีเพื่อที่จะได้พัฒนาเป็นกลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางต่อไป พร้อมทั้ง สกย.ได้จัดสร้างโรงอบ/รมยาง ให้สมาชิกเข้าไปดำเนินธุรกิจระบบสหกรณ์ในรูปของการผลิตยางแผ่นรมควัน ยางแผ่นดิบหรือขายน้ำยางสด ตลอดจนสร้างโรงเรียนผลิตยางแผ่นดิบคุณภาพดี พร้อมอุปกรณ์ให้กลุ่มชาวสวนยางที่มีปริมาณน้ำยาง รวมไม่เพียงพอต่อการสร้างเป็นโรงอบ/รมยาง เป็นการยกระดับผลผลิตยางพาราของประเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตรงกับความต้องการของตลาด และระบบสหกรณ์ยังช่วยให้มีอำนาจต่อรองด้านราคา อีกทั้งยังสร้างคลังสินค้ามาตรฐานสำหรับเก็บยางพารา ขนาดบรรจุ 940 และ 1,000 ตัน จำนวน 31 แห่ง ระหว่างทศวรรษนี้ ปาล์มน้ำมันได้ก้าวขึ้นสู่การเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทยอีกชนิดหนึ่งรัฐบาลจึงมอบหมายให้ สกย. ปลูกแทนยางเก่าด้วยปาล์มน้ำมันพันธุ์ดี อันเป็นมาตรการหนึ่งในนโยบายแก้ปัญหาราคายางตกต่ำระยะยาว ตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนายางพาราครบวงจร ปี 2542-2546 ที่กำหนดให้ลดพื้นที่ปลูกยาง 3 แสนไร่ และให้ปลูกทดแทนด้วยเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนคุ้มค่า

ด้วยศักยภาพที่พนักงาน สกย. มีอยู่ปี 2536-2537 รัฐบาลจึงมอบหมายให้ สกย.ให้ดำเนินการสำรวจรังวัดที่ดินเพื่อออกเอกสารสิทธิ์ร่วมกับ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ในพื้นที่ภาคใต้เพื่อให้เกษตรกรมีที่ทำกินที่ถูกต้องตามกฎหมายได้เร็วขึ้น ตลอดจนได้รับความไว้วางใจ ให้ดำเนินการลดพื้นที่ปลูกกาแฟ และพริกไทยเพื่อแก้ปัญหาราคายางตกต่ำโดยให้ปลูกไม้ยืนต้นอื่นทดแทน เป็นผลให้ราคากาแฟและพริกไทยสูงขึ้นทันทีที่เริ่มโครงการ อีกมาตรการหนึ่งที่ สกย. มุ่งช่วยเหลือเกษตรกรในช่วงที่สวนสงเคราะห์ยังไม่ได้รับผลผลิต คือ จัดตั้งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อประกอบอาชีพเสริม ให้เกษตรกรผู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยต่ำร้อยละ 3 รายละไม่เกิน 3 หน้บาท ช่วงกลางทศวรรษ เนื่องในวโรกาสฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี สกย.ได้จัดโครงการรวมใจชาวสวนยางเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้เกษตรกรชาวสวนยางได้ร่วมแสดงความจงรักภักดีโดยถ้วนทั่ว และในปี 2542 อันเป็นช่วงที่ประเทศประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ ประชาชนส่วนหนึ่งต้องย้ายกลับภูมิลำเนา สกย. ได้ร่วมกับกรมการจัดหางานและกรมประชาสัมพันธ์ จัดโครงการฝึกอาชีพกรีดยางพาราขึ้น เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจแก่ผู้ว่างงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผู้อำนวยการ สกย. ในทศวรรษนี้มี 5 ท่านด้วยกัน ได้แก่ นายสมศักดิ์ โรหิตร์ตะนะ (1 ตุลาคม 2537 – 30 กันยายน 2538) นายเสวต ทองรัมย์ (1 ตุลาคม 2538 – 30 กันยายน 2539) นางจำนุญ ฐิตะฐาน (1 ตุลาคม 2539 – 30 กันยายน 2540) นายโสภณ วัชรสินธุ์ (1 ตุลาคม 2540 - 13 กันยายน 2542) และนางสาวผ่องเพ็ญ สัมมาพันธ์ ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงผู้อำนวยการคนใหม่ ตั้งแต่วันที่ 14 กันยายน 2542 จนถึงปัจจุบัน

รอยต่อระหว่างทศวรรษ

ปี 2542 อันเป็นปีสุดท้ายก่อนก้าวขึ้นสู่ทศวรรษใหม่นับเป็นหนึ่งในประวัติศาสตร์ยางพาราไทย ที่ยางพาราได้เข้ามาตั้งรากฐานจนเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศครบ 100 ปี และเป็นปีมหามงคลเฉลิมฉลองเนื่องในวโรกาสที่พระสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมายุครบ 72 พรรษา หรือ 6 รอบ สกย. ได้มีกิจกรรมปลูกไม้ป่าในสวนยางเพื่อเพิ่มไม้ใช้สอย คาดว่าจะมีไม้ป่าเพิ่มขึ้นประมาณ 2 ล้านต้น ซึ่งจะช่วยลดการบุกรุกพื้นที่ป่าได้เป็นอย่างดี อันเป็นการช่วยรักษาสมดุลทางธรรมชาติอีกทางหนึ่งสอดคล้องกับพระราชดำริของพระองค์ท่าน และจะเป็นก้าวใหม่อีกก้าวหนึ่งของ สกย. ในทศวรรษต่อไป

บทบาทหน้าที่และภารกิจของสกย.

ภารกิจหลัก

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) เป็นรัฐวิสาหกิจประเภทส่งเสริมที่ไม่แสวงหากำไร สังกัด กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง พ.ศ. 2503 ต่อมาได้มีการปรับปรุงแก้ไขในปี 2505 2518 และ 2530 รวม 3 ครั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินกิจการ ให้การสงเคราะห์การทำสวนยาง และการสงเคราะห์ปลูกแทนด้วยไม้ยืนต้นชนิดอื่นที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ

ภารกิจพิเศษ

ที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล นอกเหนือจาก พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง แล้ว รัฐบาลยังมอบนโยบาย ให้ สกย. ช่วยเหลือเกษตรกรชาวสวนยาง ให้รวมตัวจัดตั้งสหกรณ์กองทุนสวนยาง โดยจัดสรร งบประมาณ สร้าง โรงผลิตยางแผ่นผึ่งแห้ง / ร่มควัน ให้กับกลุ่มเกษตรกร เพื่อแปรรูปผลผลิต เป็นยางแผ่นรมควัน หรือ อบแห้ง สำหรับกลุ่มเกษตรกรที่รวมตัวกัน ไม่มากพอ ที่จะจัดตั้งสหกรณ์ รัฐก็ให้ สกย. จัดสร้างโรงเรือนผลิตยางแผ่นคุณภาพดีให้ นอกจากนี้รัฐยังมอบหมาย ให้ สกย. จัดตลาดประมูลยางระดับท้องถิ่น เพื่อให้เกษตรกร และพ่อค้ามาซื้อขายผลผลิต ที่ได้คุณภาพมาตรฐาน และราคาที่เป็นธรรม

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง

1. ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกยางพันธุ์ดีหรือ ไม้ยืนต้นทดแทนยางเก่า และส่งเสริมให้เกษตรกร ที่ไม่มียางมาก่อน ได้ปลูกสร้างสวนยางพันธุ์ดี โดยให้ทุนสงเคราะห์รวมทั้งคำแนะนำทางวิชาการเพื่อให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น
2. พัฒนาคุณภาพผลผลิตให้เป็นที่ยอมรับของตลาด โดยใช้เทคโนโลยีเหมาะสม
3. พัฒนาระบบและกลไกตลาดให้เกษตรกรชาวสวนยาง ได้รับความเป็นธรรมใน ด้านราคา
4. จัดตั้งและพัฒนาองค์เกษตรกรชาวสวนยาง ให้เข้มแข็งมีศักยภาพในการพัฒนา และอำนาจต่อรองที่สูงขึ้น

แหล่งรายได้

เงินทุนที่นำมาใช้ในการดำเนินงานของ สกย. ตาม พระราชบัญญัติกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยาง ได้มาจาก 2 แหล่ง ได้แก่

1. เงินสงเคราะห์ (CESS)

เก็บจากผู้ส่งออกยางนอกราชอาณาจักร ในอัตราที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และสหกรณ์กำหนด โดยการอนุมัติของ คณะรัฐมนตรี ปัจจุบันจัดเก็บในอัตรากิโลกรัมละ 90 สตางค์ (มาตรา 5) เงินสงเคราะห์ ที่เก็บได้แต่ละปี ไม่เกินร้อยละ 5 ให้ สถาบันวิจัยยาง กรมวิชาการเกษตร นำไปค้นคว้าวิจัยงานยาง ไม่เกินร้อยละ 10 เป็น ค่าใช้จ่าย ในการบริหาร ของ สกย. และ ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 85 ส่งคืน กลับสู่เกษตรกรที่ขอทุนสงเคราะห์ปลูกแทน ในรูป ของ การช่วยเหลือทางด้าน วิชาการและปัจจัยการผลิต เงินสงเคราะห์นี้จะจ่ายเพื่อการอื่นไม่ได้ (มาตรา 18)

2.เงินงบประมาณแผ่นดิน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1.1 เงินสมทบเพื่อการสงเคราะห์ตามพระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำ สวนยาง (มาตรา 4 ทวิ) และตามที่ได้รับอนุมัติจากคณะรัฐมนตรีเป็นรายปี ภายใต้แผนวิสาหกิจ สกย.

1.2 เงินสมทบเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานการสงเคราะห์

นโยบายการดำเนินงานของ สกย.

สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง (สกย.) ได้กำหนดนโยบายการดำเนินงานภายใต้แผนวิสาหกิจ เพื่อใช้ในการพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยางแบบยั่งยืน 3 ด้าน คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

1.1 ปลุกแทนสวนยางเก่าในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการผลิต โดยคำนึงถึงตลาดรองรับ และส่งเสริมให้ปลูกยางพันธุ์ดีในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีพื้นที่ใกล้เคียงกับการปลูกไม้ยืนต้นชนิดอื่นแทนสวนยางเก่า

1.2 ส่งเสริม ให้เกษตรกรนำ เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยไปใช้ อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ต้นยางโตได้มาตรฐานสามารถเปิดกรีดได้เร็วขึ้น ต้นทุนการผลิตลดลง และผลผลิตต่อไร่เพิ่มขึ้น

1.3 พัฒนาตลาดประมูลยางระดับท้องถิ่นให้เป็นสถานที่ซื้อขายทุกประเภทที่เกษตรกรชาวสวนยางผลิตได้ภายใต้การประมูลซื้อขายกันอย่างเสรี

1.4 ส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางขนาดเล็กปรับโครงสร้างการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การเกษตรทฤษฎีใหม่ การเกษตรผสมผสาน เพื่อเพิ่มรายได้ และลดการเสี่ยงจากการปลูกยางเพียงอย่างเดียวโดย สกย. เป็นผู้สนับสนุนปัจจัยการผลิต

2. ด้านสังคมประกอบด้วย

2.1 เพิ่มศักยภาพของชุมชนโดยสนับสนุนให้เกษตรกรชาวสวนยางรวมตัวเป็นกลุ่มพัฒนาสวนสงเคราะห์ สหกรณ์กองทุนสวนยาง และชุมชนสหกรณ์ เพื่อผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐานตรงกับความต้องการของตลาด มีอำนาจต่อรองจากการรวมกลุ่มกันขายผลผลิต และทำธุรกิจด้านกิจการอย่างร่วมกันระหว่างสหกรณ์กองทุนสวนยางชุมชนสหกรณ์และภาคเอกชน

2.2 อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาไปสู่การเกษตรแบบยั่งยืน โดยการปลูกพืชคลุม ลดการใช้สารเคมี และปรับปรุงการใช้ปุ๋ยเคมี

3. ด้านบริหารและจัดการ ประกอบด้วย

3.1 พัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ โดยการนำระบบบริหารที่เป็นสากลมาใช้เพื่อให้มีการลดต้นทุนการดำเนินงาน และเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรโดยทั่วไป

3.2 ปรับระบบรายได้ เพื่อให้องค์กรลดการพึ่งพาจากงบประมาณ เพิ่มศักยภาพของบุคลากรโดยการฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถและทัศนคติที่ดี เพื่อรองรับนวัตกรรมใหม่ๆ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้น

3.3 ติดตามประเมินผล จัดระบบการติดตามผลการปฏิบัติงาน และระบบประเมินผลการปฏิบัติงาน ให้สามารถใช้ในการบริหาร และติดตามความสำเร็จของ ผลการปฏิบัติงานได้ทุกโครงการ

แผนพัฒนาเกษตรกร

ภายใต้นโยบายการพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยางแบบยั่งยืน สกย. ได้จัดทำแผนพัฒนาเกษตรกรชาวสวนยาง โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพิ่มรายได้ ให้เกษตรกรชาวสวนยาง และสร้างทางเลือกใหม่ให้เกษตรกร ในการประกอบอาชีพการทำสวนยาง
2. พัฒนาประสิทธิภาพเศรษฐกิจยาง และกลไกตลาด ให้แข่งขันตลาดโลกได้
3. เพิ่มศักยภาพขององค์กรเกษตรกรและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับยางพาราให้เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้
4. ปรับโครงสร้างการผลิตยางพาราในภาพรวม โดยคงพื้นที่ปลูกยางพารา 12 ล้านไร่ และปรับโครงสร้าง การผลิตของเกษตรกรชาวสวนยางขนาดเล็ก เพื่อลดความเสี่ยง จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางเพียงอย่างเดียว
5. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยเน้น การเพิ่มประสิทธิภาพของทรัพยากร และ ลดการใช้ปุ๋ยและสารเคมีในการผลิต
6. ปรับปรุงบทบาทการบริหาร และการจัดการ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และให้มีรายได้สามารถเลี้ยงตัวเอง

การแบ่งส่วนบริหารองค์กร

สกย. มี สำนักงานใหญ่ ตั้งอยู่ที่ 67/25 ถนนบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ แบ่งการบริหารงาน ระดับฝ่าย 12 ฝ่าย และมีสำนักงาน กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัด (สกย.จ.) 25 แห่ง และ สำนักงาน กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง อำเภอ (สกย.อ.) 49 แห่ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่มีการปลูกยางพารา ครอบคลุม ภูมิภาค ต่างๆ ทั้งภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การบริหารงานของ สกย. ได้แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับนโยบาย คณะกรรมการสงเคราะห์การทำสวนยาง (กสย.) เพื่อกำหนดที่มีหน้าที่กำหนด นโยบาย ดูแลกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่กำหนดไว้

2. ระดับปฏิบัติแบ่งได้ 2 ส่วนคือ

1) ส่วนกลาง มีหน้าที่ในการบริหารกำกับ ติดตาม ประเมินผล การปฏิบัติงาน และงานด้านอำนวยการ เพื่อให้ปฏิบัติงานในพื้นที่ เกิดประสิทธิภาพ สำนักงานกลาง ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยส่วนงานระดับฝ่าย จำนวน 12 ส่วนงาน

2) ส่วนจังหวัด ได้แก่ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัด และอำเภอ มีหน้าที่ในการนำนโยบายไป ปฏิบัติ ในพื้นที่ให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยสำนักงาน กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางจังหวัด 25 จังหวัด และสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางอำเภอ 49 อำเภอ (กรมวิชาการเกษตร, 2550)

โครงการปลูกยางพาราจังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไป

จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด ๒๐,๑๐๗.๐๕๗ ตารางกิโลเมตร ซึ่งนับว่า มีพื้นที่มากที่สุด ในประเทศ ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ ๖๕๖ กิโลเมตร แบ่งการปกครอง ออกเป็น ๒๒ อำเภอ กับ ๒ กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอแม่แตง อำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอเชียงดาว อำเภอสันทราย อำเภอฝาง อำเภอฮอด อำเภอถ้อย อำเภอพร้าว อำเภอแม่ริม อำเภอสะเมิง อำเภอจอมทอง อำเภอแม่แจ่ม อำเภอสันป่าตอง อำเภอแม่สาย อำเภอดอยเต่า อำเภอเวียงแหง อำเภอไชยปราการ อำเภอแม่วาง กิ่งอำเภอแม่ออน และกิ่งอำเภอดอยหล่อ

ภูมิประเทศ

ทิศเหนือ ติดต่อกับ รัฐฉานของสหภาพพม่า โดยมีสันปันน้ำของคอยคำคอยปก กลา คอยหลักแตง คอยถ้ำ ป่อง คอยถั่วคอยผาวอก คอยอ่างขาง อันเป็นส่วนหนึ่งของทิวเขาแดนลาว เป็นเส้นกั้นอาณาเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับ อำเภอสามเงา จังหวัดตาก มีร่องน้ำแม่ตื่นและสันปันน้ำ คอยเรียม คอยหลวงเป็นเส้นกั้นอาณาเขต

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ อำเภอปาย อำเภอขุนยวมและอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนมีสันปันน้ำ คอยกิวแดง คอยแปรมเมือง คอยแม่ยะ คอยอังกะตุ คอยแม่สุรินทร์ คอยขุนยวม คอยหลวง และร่องแม่ริต แม่ฮอย และสันปันน้ำคอยขุนแม่ตื่นเป็นเส้นกั้นอาณาเขต แม่น้ำสำคัญที่ไหลผ่านจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ แม่น้ำปิง

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน และจังหวัดลำปาง ส่วนที่ติดจังหวัดเชียงราย และลำปาง มีร่องน้ำลึกของแม่น้ำกกสันปันน้ำคอยซาง คอยหลุมข้าว คอยแม่ววน้อย คอยวังผา คอยแม่โต เป็นเส้นกั้นอาณาเขต ส่วนที่ติดจังหวัดลำพูนมีคอยขุนห้วยหละ คอยซ้างสูงและร่องน้ำแม่ปิงเป็นเส้นกั้นอาณาเขต

ภูมิอากาศ

เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นเกือบตลอดทั้งปี มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 25.4 องศาเซลเซียส โดยมีค่าอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 31.8 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 20.1 องศาเซลเซียส สภาพภูมิอากาศจังหวัดเชียงใหม่อยู่ภายใต้อิทธิพลมรสุม 2 ชนิด คือลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งภูมิอากาศออกได้เป็น 3 ฤดู ได้แก่

- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคม จนถึงเดือนตุลาคม
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์
- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงกลางเดือนพฤษภาคม

อาชีพ

อาชีพของประชากรไทยส่วนใหญ่ยังคงเน้นที่อาชีพเกษตรกรรม โดยคิดเป็นร้อยละ 61.43 ของผู้ทำงานทั้งหมด ทั่วประเทศ อันเป็นอาชีพดั้งเดิมของชนชาวไทย รองลงมาคืออาชีพด้านอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรม คิดเป็นร้อยละ 13.60 และ 10.02 ตามลำดับ นอกจากนี้ก็ประกอบอาชีพอื่น ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมบริการ รัฐบาล การเมือง แพทย์ หนายความ และอีกหลายสาขาอาชีพ ตลอดจนผู้ใช้ฝีมือแรงงาน

เศรษฐกิจ

ในปี พ.ศ. 2543 ประชากรเชียงใหม่มีรายได้เฉลี่ยต่อหัว 55,846 บาทต่อปี เป็นอันดับ 2 รองจากจังหวัดลำพูน ของภาคเหนือ โดยทั้งจังหวัดมีผลิตภัณฑ์มวลรวม 81,423 ล้านบาท โดยส่วนมากขึ้นอยู่กับสาขาบริการมากที่สุด ถึงร้อยละ 28.82 มูลค่า 23,464 ล้านบาท รองลงมาเป็นสาขาอุตสาหกรรม ร้อยละ 18.86 มูลค่า 15,359 ล้านบาท และสาขาเกษตรกรรม ร้อยละ 11.37 มูลค่า 9,258 ล้านบาท อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 8.9 (หนังสือพิมพ์เชียงใหม่นิวส์: 2550)

เมื่อภาครัฐมีแผนที่จะนำโครงการปลูกยางเข้ามาส่งเสริมและขยายพื้นที่ในแหล่งปลูกใหม่ในจังหวัดเชียงราย จึงมีเกษตรกรสนใจเข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา ในระยะที่ 1 ปี พ.ศ.2547 รวมทั้งสิ้น จำนวน 650 ราย 7,682 ไร่ ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการปลูกยางพารา จังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ	จำนวนราย	จำนวนไร่
เชิงดาว	78	983
คอยสะเก็ด	17	195
ไชยปราการ	149	1,910
ฝาง	40	772
แม่อาย	1	7
แม่ออน	6	71
แม่แตง	42	529
สันกำแพง	1	14
สันทราย	8	102
กิ่ง อ.แม่ออน	4	60
พร้าว	149	1,450
จอมทอง	33	269
คอยเต่า	70	680
ฮอด	5	79
แม่แจ่ม	26	291
แม่วาง	2	16
สะเมิง	3	46
หางดง	-	-
สันป่าตอง	2	12
อมก๋อย	5	90
คอยหล่อ	7	92
เวียงแหง	2	14
รวม	650	7,682

ที่มา: กองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง จังหวัดเชียงใหม่ (2550)

โครงการปลูกยางพาราอำเภอพร้าวกะ และอำเภอไชยปราการ

สภาพทั่วไปอำเภอพร้าวกะแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 ตำบล 109 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ 2,021.855 ตารางกิโลเมตร สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไป มี 3 ฤดู มีฤดูร้อน เริ่มเดือนมีนาคม - เดือนมิถุนายน , ฤดูฝน เริ่มเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม , และฤดูหนาว เริ่มพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์ ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ อาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ปลูกข้าว ทำไร่ข้าวโพด อาชีพเสริม ได้แก่ ทำประมง เลี้ยงปลา เลี้ยงสัตว์ มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 51,822 คน (ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ: 2550)

สภาพทั่วไปอำเภอไชยปราการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 4 ตำบล 44 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ 570 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ 128 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือ จดตำบลแม่งอน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ทิศใต้ จดเขตอำเภอเชียงดาว และอำเภอพร้าวกะ จังหวัดเชียงใหม่ ทิศตะวันออก จดอำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ทิศตะวันตก จดอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทย ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ อาชีพหลัก ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ รับจ้างมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 47,880 คน (ศูนย์บริการข้อมูลอำเภอ: 2550)

4.ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ที่มีผลต่อความคาดหวังของเกษตรกรที่ได้ตรวจเอกสาร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้ แรงงานในครัวเรือน ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร สภาพถือครองที่ดิน การเป็นสมาชิกกลุ่ม และการฝึกอบรม

อายุ

ปรีชาญ (2547: 31) ผลการศึกษา สรุปได้ว่าไม่ว่าประชากรมีอายุอยู่ในช่วงใดมีความคาดหวังด้านประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความคาดหวังด้านประโยชน์ทางนิเวศและความคาดหวังด้านการได้รับสิทธิพิเศษอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน ส่วนยุทธชัย (2545: 77) ศึกษาพบว่า ราษฎรมีอายุน้อย และอายุมาก มีความคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์จากการปลูกไม้โตเร็วแตกต่างกัน และปรีชาพร (2535: 146) ได้กล่าวไว้ว่า อายุแม้จะมีผลต่อการทำงานไม่เด่นชัด แต่อายุก็จะเกี่ยวข้องกับระยะเวลาและประสิทธิภาพในการทำงาน ผู้ที่มีอายุมากมักจะมีประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ก็ขึ้นอยู่กับลักษณะของงานและประสิทธิภาพทำงานด้วย นอกจากนี้ นวภัคตร์ (2528: 462-464) ได้กล่าวสรุปว่า อายุเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ทำให้คนเรามีความแตกต่าง ทั้งทางด้านความรู้ ความรับผิดชอบ ความสนใจ ประสิทธิภาพ ความสามารถในการแก้ปัญหา ความจำตลอดจนบุคลิกภาพ

และวุฒิภาวะด้านต่าง ๆ จากการศึกษาของ ศิริวรรณ (2533: 70) พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีอายุมากขึ้นมีแนวโน้มในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มแม่บ้านในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธวัช (2529: 104) ซึ่งพบว่า อายุมีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชาวเขาในการพัฒนา ชาวเขาที่มีอายุมากจะเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่มากกว่าชาวเขาอายุน้อย และได้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของ रामเมศร์ (2545: 79) กล่าวว่าอายุเป็นตัวแปรที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่างกัน แต่ขัดแย้งกับผลการศึกษาของ วรวงศ์ (2543: 143) พบว่าอายุเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตรของผู้นำหมู่บ้านชายแดนเขตตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย เพราะว่าไม่ว่าผู้นำในหมู่บ้านชายแดนจะมากหรือน้อยก็ไม่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการเกษตร

ระดับการศึกษา

ปรีชาญ (2547: 36) ผลการศึกษาพบว่า ประชากรไม่ว่ามีการศึกษาสูงหรือต่ำมีความคาดหวังด้านประโยชน์ทางนิเวศไม่แตกต่างกัน และยุทธชัย (2545: 78) ศึกษาพบว่า ราษฎรผู้มีความรู้ระดับการศึกษาต่ำและระดับการศึกษาสูงมีความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการปลูกไม้โตเร็วไม่แตกต่างกัน บุญสม (2529: 163) ได้กล่าวว่า ระดับการศึกษาสูงจะมีความสนใจอ่านข่าวสาร ถ้าการศึกษาต่ำก็อ่านไม่ออกหรืออธิบายให้เข้าใจได้ยาก และรัชนิกร (2528: 143) กล่าวว่า การศึกษาช่วยให้ผู้เรียน มีทักษะ ความชำนาญในด้านอาชีพ ช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคลโดยมีการศึกษาสูง จากการศึกษาของ วรวงศ์ (2543: 143) พบว่า ระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเกษตรของผู้นำหมู่บ้านเขตชายแดนภาคตะวันออกเฉียงใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พงพันธ์ (2539: 84) ซึ่งกล่าวว่าระดับการศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเกษตรของสตรีเผ่าชาวม้ง เพราะสังคมม้งในปัจจุบัน ผู้มีการศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีอายุน้อยและผู้ที่มีอายุน้อยและมีการศึกษามักจะไปประกอบอาชีพอื่นเป็นส่วนใหญ่ที่ไม่ใช่การเกษตร ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ रामเมศร์ (2545: 80) ซึ่งกล่าวว่า ระดับการศึกษาไม่เป็นตัวแปรที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เมื่อต้องร่วมแรงร่วมใจกันทำงานก็ยินดีให้ความร่วมมือ

สถานภาพการสมรส

ธีรวัฒน์ (2541: 55) ศึกษาพบว่า การสมรสกับความคาดหวังของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานมีความแตกต่างกันมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับ สำราญ (2532: 12) ระบุว่า การสมรสมีส่วนสำคัญต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่การงาน ทำให้ชีวิตครอบครัวมีความสำเร็จและราบรื่น ส่วนจิราพรธม (2533: 25) กล่าวว่าคนโสดกับคนที่สมรสแล้วจะมีความรู้สึกที่แตกต่างกันในจุดมุ่งหมายของชีวิตและผู้ที่สมรสแล้วยังมีความคิดที่สุขุมรอบคอบมีเหตุผลมากยิ่งขึ้น จากการผลการศึกษาของ วิจิตร (2544: 84) พบว่า สถานภาพสมรสมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี การเกษตรประจำตำบล แม่นางเต็ง อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในด้านการมีส่วนร่วมดำเนินกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล

รายได้

ปรีชาญ (2547: 39) ศึกษาพบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจของประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความคาดหวังด้านประโยชน์ทางเศรษฐกิจแต่ไม่มีผลต่อความคาดหวังด้านประโยชน์ทางนิเวศน์ ด้านการมีอำนาจและเกียรติยศชื่อเสียงและด้านการมีสิทธิพิเศษอื่นๆ แต่อย่างไรก็ตาม ส่วนยุทธชัย (2545: 82) ศึกษาพบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการปลูกไม้โตเร็วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และธีรวัฒน์ (2541: 55) ศึกษาพบว่า รายได้กับความคาดหวังเข้าร่วมโครงการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวมีความแตกต่างกัน ส่วนสมพบ (2523: 72-74) สรุปว่า เกษตรกรที่มีรายได้มากก็มีแนวโน้มยอมรับข้าวพันธุ์ดี การใส่ปุ๋ยเคมี การป้องกันกำจัดโรคและแมลงมากกว่าเกษตรกรที่มีรายได้น้อย รายได้เป็นปัจจัยเศรษฐกิจประการหนึ่งที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง จากรายงานผลการวิจัยของ อนนท (2518: 87-88) สรุปว่าปัจจัยที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าเป็นสิ่งจูงใจในการผลิตของเกษตรกรคือ ระดับราคาและรายได้จากการผลิตพืชผล ปัจจัยที่รองลงมาคือคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ

ขนาดพื้นที่ถือครอง

ยุทธชัย (2545: 80) ศึกษาพบว่า ขนาดที่ดินถือครองกับความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการปลูกไม้โตเร็วแตกต่างกัน สอดคล้องกับทัศนีย์ (2522: 65) สรุปว่า เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรมากมีแนวโน้มการยอมรับการใช้กำจัดศัตรูพืชมากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย และอังคณา (2525: 65) ได้เสนอว่าเนื้อที่ทำการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการยอมรับยาป้องกันกำจัดศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี และเครื่องทุ่นแรงของเกษตรกร

สภาพการถือครองที่ดิน

ธีรวัฒน์ (2541: 57-58) ศึกษาพบว่า สภาพการถือครองที่ดินกับความคาดหวังเข้าร่วมโครงการป้องกันกำจัดศัตรูข้าว โดยวิธีผสมผสานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และสง่า (2521: 42) ได้ศึกษาความสนใจของชาวนาในการใช้วิทยาการแผ่นดินใหม่ พบว่าในฤดูนาปีชาวนาที่เป็นเจ้าของที่นาได้นำวิทยาการแผ่นดินใหม่ไปใช้มากกว่าชาวนาที่เช่านาคนอื่นทำ เทพ (2525: 17) กล่าวว่าในการประกอบอาชีพเกษตรกรขึ้นอยู่กับขนาดเนื้อที่ทำการเกษตรของเกษตรกรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมในการปฏิบัติไร่นา ดังนั้นขนาดไร่นาจึงมีอิทธิพลต่อตัวเกษตรกรในการดำเนินกิจกรรมของตนเองเป็นอย่างมากในฟาร์มขนาดใหญ่เกษตรกรยอมคืนเงินที่จะปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น และพยายามหาวิชาการมาเพิ่มในฟาร์มของตนเอง

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ปรีชาญ (2547: 43) ศึกษาพบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนกับความคาดหวังด้านประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความคาดหวังด้านประโยชน์ทางนิเวศ ความคาดหวังด้านการมีอำนาจ และเกียรติยศชื่อเสียง และความคาดหวังด้านการได้รับสิทธิพิเศษอื่นๆ พบว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของประชากรไม่มีผลต่อความคาดหวังด้านใดๆเลย ส่วนธีรวัฒน์ (2541: 56) ศึกษาพบว่าแรงงานในครัวเรือนกับความคาดหวังของเกษตรกรเข้าร่วมโครงการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และยุทธชัย (2545: 79) สรุปว่าราษฎรผู้มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนน้อยและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากมีความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการปลูกต้นไม้โตเร็วแตกต่างกัน

การเป็นสมาชิกกลุ่ม

ปรีชาญ (2547: 50-51) การศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความคาดหวังด้านประโยชน์ทางนิเวศ แต่ไม่มีผลต่อความคาดหวังด้านประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ด้านการมีอำนาจและเกียรติยศชื่อเสียง และด้านการได้รับสิทธิพิเศษอื่นๆ ส่วนธีรวัฒน์ (2541: 65) ศึกษาพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มกับความคาดหวังเกษตรกรเข้าร่วมโครงการป้องกันกำจัดศัตรูข้าวโดยวิธีผสมผสานมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ในทำนองเดียวกันผลการศึกษาของ วัลภา (2525: 64) พบว่าเกษตรกรที่มีการรวมกลุ่มมีแนวโน้มยอมรับเครื่องจักรและการทำงานสองครั้งเร็วกว่าเกษตรกรที่ไม่มีการรวมกลุ่ม

การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ชูชีพ (2537: 52) กล่าวว่า ประชาชนที่มีการคมนาคมที่สะดวก มีไฟฟ้าใช้ สามารถรับฟังข่าวสารจากทางวิทยุ โทรทัศน์ และสื่อสารมวลชนอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยางพารา

จำนง (2526) ได้ศึกษา ลักษณะการใช้เทคโนโลยีการผลิตยางพาราของสวนยางพารา การสังเคราะห์ และผลการใช้เทคโนโลยีที่แนะนำ รวมทั้งความสำคัญของเศรษฐกิจและสังคมบางประการกับการใช้เทคโนโลยี ผลการศึกษาพบว่า ชาวสวนยางที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยรับฟังวิทยุและอ่านหนังสือพิมพ์เกี่ยวกับเรื่องยาง แต่ส่วนใหญ่ได้พบกับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง สำหรับเทคโนโลยีการทำสวนยางใช้มีความรู้คืออัตราปุ๋ยเคมี วิธีการกำจัดวัชพืช การทำเครื่องหมายรอยกรีดและความลาดเอียงของรอยกรีด ระบบกรีดการใช้เครื่องกรองน้ำยาง การทำแผ่นยาง ส่วนเทคโนโลยีที่ชาวสวนยางส่วนใหญ่ไม่รู้คือสูตรปุ๋ยเคมี วิธีการป้องกันกำจัดโรคหน้ำยาง วิธีการรักษาโรคเปลือกแห้ง และชนิดของกรดที่ใช้ทำแผ่นยาง เทคโนโลยีที่ชาวสวนยางส่วนใหญ่ใช้คือ วิธีการกำจัดโรคหน้ำยาง ระบบกรีดเครื่องกรองน้ำยาง การทำแผ่นยาง ให้มีน้ำหนักตามคำแนะนำ ส่วนเทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่ชาวสวนยางไม่ใช้คือ อัตราปุ๋ยเคมี วิธีการกำจัดวัชพืช การทำเครื่องหมายรอยกรีด วิธีการรักษาโรคเปลือกไม้แห้ง การทำแผ่นยางให้มีความหนาตามคำแนะนำ และเทคโนโลยีส่วนใหญ่ที่ชาวสวนยางไม่ใช้เลยคือ สูตรปุ๋ยเคมี และชนิดของกรดที่ใช้ทำแผ่นยาง การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมบางประการกับการใช้เทคโนโลยีที่แนะนำการเป็นสมาชิกกลุ่มปรับปรุงคุณภาพยางแผ่นและขายยาง มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีการทำยางแผ่นชั้นดีที่แนะนำ การเป็นสมาชิกกลุ่มของเกษตรกร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญการใช้เทคโนโลยีที่แนะนำการอ่านหนังสือพิมพ์การพบปะเจ้าหน้าที่ของสำนักงานกองทุนสงเคราะห์ การทำสวนยางและกรมส่งเสริมการเกษตรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่แนะนำ การพบปะเจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตร และรายได้สุทธิของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการใช้เทคโนโลยีที่แนะนำ

วิสิฐ (2529) ได้ศึกษาถึงปัญหาบางประการของเกษตรกรตำบลในการส่งเสริมการปลูกยางพาราในพื้นที่นอกการสงเคราะห์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจากการศึกษาพบว่า ปัญหาในการส่งเสริมยางพาราที่เกษตรกรตำบลประสบในเรื่องต่างๆดังนี้ ปัญหาที่ประสบค่อนข้างบ่อยได้แก่การพบตัวเกษตรกรได้ยาก เนื่องจากเกษตรกรมีเวลาน้อย เกษตรกรยากจนและขาดความรู้เรื่องยาง เกษตรกรผู้ดำเนินการหลายตำแหน่งมีงานรับผิดชอบมากเกินไปและเกษตรกรยังขาดทัศนูปกรณ์ที่จำเป็น รวมทั้งค่าน้ำมันยานพาหนะเบ็ดได้จำกัด ปัญหาที่ประสบเป็นบางครั้ง ปัญหาด้านวิชาการที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่มปรับปรุงคุณภาพบางแผ่นและขายยาง การป้องกันกำจัดโรคยาง การที่ไม่ได้ฝึกภาคปฏิบัติเรื่องยางในการฝึกอบรมรายปีๆ เรื่องการเชื่อมโยงเกษตรกรผิคนัดทางไกลและทูลกันดาร ในด้านการสาริตคือ ได้รับวัสดุอุปกรณ์ล่าช้า เกษตรกรไม่ทำตามหลักเกณฑ์ ด้านการเก็บข้อมูลทางสถิติพบปัญหาเกษตรกรอำพรางข้อมูลเพราะกลัวจะถูกเก็บภาษี ปัญหาด้านผู้บังคับบัญชาผู้บังคับบัญชามักจะถูกใช้ให้ทำงานอย่างอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาง คณะกรรมการ คปต.และกม.มักสนับสนุน โครงการอื่นๆมากกว่ายาง เกษตรกรผู้นำขาดขวัญและกำลังใจและเกษตรกรตำบลขาดเอกสารคำแนะนำที่เหมาะสม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved